

İsrail'in Filistin'e Yönelik Saldırılarının TBMM'ye Yansımaları

Öz

Bu çalışmanın amacı İsrail'in 7 Ekim 2023'te başlayan ve günümüze kadar devam eden Filistin'e yönelik saldırılarının Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)'ndeki yansımalarının incelenmesidir. Nitel araştırma deseni sistematığına göre dizayn edilen çalışmanın verileri TBMM'nin resmi web sitesinde yayımlanan Genel Kurul Tutanakları'ndan elde edilmiştir. Doküman incelemesi yöntemiyle elde edilen veriler MAXQDA 24 programının da yardımıyla içerik analizine tabi tutulmuştur. Elde edilen bulgular Cumhuriyet İttifakını oluşturan Ak Parti ve MHP'li milletvekillerinin İsrail'i bir terör devleti olarak tanımlayarak saldırıların soykırım düzeyine ulaştığını, Cumhurbaşkanı Erdoğan öncülüğünde diplomatik çabaların gerçekleştirildiğini, Filistin'in savunulması ve korunmasının tarihin Türkiye'ye vermiş olduğu bir sorumluluk olduğunu vurguladığı tespit edilmiştir. Özellikle MHP milletvekilleri konuyu bölgesel güvenlik politikaları ve jeopolitik endişeler bağlamında değerlendirmişlerdir. Muhalefet partileri ise iktidarın eylemler ile söylemlerinin uyumsuzluğuna, İsrail ile ticari ilişkilerin devam etmesi ve Kürecik-İncilik Üsleri'nin kapatılmamasına, diplomatik çabaların etkinsizliğine, uluslararası örgütlerin ve büyük devletlerin saldırılar karşısındaki suskunluğuna ve İsrail'in saldırılarına karşı çeşitli çözüm önerilerine vurgu yaptıkları görülmektedir. Cumhuriyet ittifakı milletvekilleri ile muhalefet partisi milletvekilleri arasında hararetli tartışmalar yaşansa da İsrail'in bir terör devleti olduğu, bölgede vahşi bir soykırımın yaşandığı, insani yardımların acil ve sürekli bir şekilde desteklenmesi gerektiği ve hem uluslararası örgütlerin hem de başta ABD olmak üzere batılı devletin tepkisizliğine yönelik eleştiriler konusunda Meclis'te önemli bir konsensüs oluştuğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kamu Politikası, Siyasi Partiler, İsrail'in Filistin'e Saldırıları, Türkiye'nin Orta Doğu Politikası, İsrail-Filistin Çatışmalarında TBMM.

Muhammed Enes KAN¹

¹ Dr. Öğr Üyesi, Bayburt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Ulaştırma Hizmetleri Bölümü, meneskan@bayburt.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9786-9858

Atıf Bilgisi:

Kan, M. E. (2025). İsrail'in Filistin'e yönelik saldırılarının TBMM'ye yansımaları. *Akademi Karabük Dergisi (AKADER)*, 9 (2), 31-62.

Reflections of Israel's Attacks on Palestine on the Turkish Grand National Assembly

Abstract

The purpose of this study is to examine the repercussions of Israel's attacks on Palestine, which began on October 7, 2023, and have continued to the present day, on the Turkish Grand National Assembly (TBMM). Designed according to a qualitative research design, the study's data was obtained from the General Assembly Minutes published on the TBMM's official website. The data obtained through document review was subjected to content analysis using the MAXQUDA 24 program. The findings reveal that Ak Party and MHP members of parliament, who constitute the People's Alliance, defined Israel as a terrorist state, asserting that the attacks had reached the level of genocide, that diplomatic efforts were undertaken under the leadership of President Erdoğan, and that the defense and protection of Palestine was a responsibility historically entrusted to Turkey. MHP members of parliament, in particular, evaluated the issue within the context of regional security policies and geopolitical concerns. Opposition parties, on the other hand, emphasized the inconsistency between the government's actions and rhetoric, the continued commercial relations with Israel and the failure to close the Kürecik-İncilik Air Base, the ineffectiveness of diplomatic efforts, the silence of international organizations and major powers in the face of attacks, and various proposed solutions to Israel's attacks. Despite heated debates between members of the People's Alliance and the opposition, a significant consensus appears to have emerged in Parliament regarding Israel's status as a terrorist state, the brutal genocide taking place in the region, the need for urgent and continuous humanitarian aid support, and criticism of the inaction of both international organizations and Western states, particularly the US.

Keywords: Public Policy, Political Parties, Israel's Attacks on Palestine, Turkey's Middle East Policy, the Turkish Grand National Assembly in the Israeli-Palestinian Conflict.

Muhammed Enes KAN¹

Asst. Prof. Dr., School of Social Sciences,
Department of Transportation Services,
meneskan@bayburt.edu.tr,
ORCID: 0000-0002-9786-9858

Atıf Bilgisi:

Kan, M. E. (2025). İsrail'in Filistin'e yönelik saldırılarının TBMM'ye yansımaları. *Akademi Karabük Dergisi (AKADER)*, 9 (2), 31-62.

1. Giriş

Ortadoğu'nun en köklü ve karmaşık sorunlarından biri olan İsrail-Filistin çatışması, kökenlerini 19. yüzyılın sonlarında ortaya çıkan siyonist hareket ve bu dönemde Filistin topraklarında artan Yahudi yerleşimciliğine dayandırmaktadır (Morris, 2001). Özellikle 1904-1914 yılları arasında bölge, yaklaşık 40 bin Yahudi'nin yerleştiği yoğun bir göç dalgasına sahne olmuştur. I. Dünya Savaşı sırasında ise İngiltere'nin desteğiyle Osmanlı İmparatorluğu'na karşı yürütülen bağımsızlık hareketi sonucunda Filistin, kendisine vaat edilen özgürlüğe kavuşamamış; aksine 1917 yılının Aralık ayında İngiltere tarafından işgal edilmiştir. Üstelik bu gelişmeden kısa bir süre önce Kasım 1917'de, İngiliz Dışişleri Bakanı Lord Balfour'un yayımladığı Balfour Deklarasyonu ile Filistin topraklarında Yahudi halkı için bir ulus kurulmasına yönelik destek açıkça ifade edilmiştir (Öz Yıldız, 2019, s.35).

1917 Balfour Deklarasyonu ile İngiltere'nin Filistin'de Yahudi ulusal yurdunun kurulmasına verdiği destek, bölgedeki etnik ve dini gerilimlerin sistematik hale gelmesine zemin hazırlamış, 1948'de İsrail Devleti'nin kurulmasıyla birlikte çatışma devletler arası bir boyut kazanmıştır (Kemiksiz, 2018, s.128). Bu süreçte, bölgede yaşayan Arap nüfusun büyük bir kısmının yerinden edilmesi ve mülteci durumuna düşmesi, sorunun insani boyutunu derinleştirmiş ve uluslararası toplumun gündeminde kalıcı bir yer edinmesine neden olmuştur.

1967 Altı Gün Savaşı sonrasında İsrail'in Batı Şeria, Gazze Şeridi ve Doğu Kudüs'ü işgal etmesi, çatışmanın dinamiklerini köklü biçimde değiştirmiş ve işgal altındaki topraklarda yaşayan Filistinli nüfusun durumu uluslararası hukukun temel prensipleri açısından sorunlu hale gelmiştir (Falk, 2018). Bu gelişmeler, Türkiye'nin de 1945 yılında üyesi olduğu Birleşmiş Milletler (Bozan, 2023, s.257) başta olmak üzere uluslararası örgütlerin konuya müdahil olmasına ve çok sayıda karar ve kınamanın kabul edilmesine yol açmıştır. Türkiye'nin 1949'da İsrail'i tanıyan ilk Müslüman ülke olmasına rağmen (Karakaya, 2023, s.187) ilerleyen yıllarda özellikle Filistin halkının haklarına yönelik artan duyarlılığı, iki ülke arasındaki ilişkilerin seyirini belirleyen temel faktörlerden biri haline gelmiştir.

7 Ekim 2023 tarihinde Hamas'ın İsrail'e yönelik gerçekleştirdiği "Aksa Tufanı" operasyonu ve İsrail'in buna karşı Gazze Şeridi'ne yönelik başlattığı kapsamlı askeri operasyon, çatışmanın yeni ve dramatik bir evresini başlatmıştır. Bu gelişmeler, sadece bölgesel değil küresel ölçekte siyasi, diplomatik ve insani boyutlarıyla uluslararası gündemin en öncelikli konularından biri haline gelmiştir. Operasyonların ilk aylarında yaşanan yoğun sivil kayıplar ve insani kriz, uluslararası kamuoyunda geniş yankı uyandırmıştır (Mucuk vd., 2023, s.102).

İsrail-Filistin meselesi, Türkiye açısından çok boyutlu bir stratejik önem taşımaktadır. Tarihsel perspektiften değerlendirildiğinde Osmanlı İmparatorluğu'nun dört asır boyunca yönettiği Filistin toprakları, Türkiye'nin bölgeye yönelik tarihsel sorumluluğu ve kültürel bağlarının temelini oluşturmaktadır. Bu tarihsel miras, modern Türkiye'nin Ortadoğu politikasında Filistin konusunun özel bir yer edinmesine yol açmıştır (Armutlu, 2005, s.34). Aynı zamanda, Türkiye'nin coğrafi konumu ve bölgesel güvenlik endişeleri, İsrail-Filistin çatışmasının doğrudan güvenlik çıkarlarını etkileyebilecek potansiyele sahip olduğunu göstermektedir. Çatışmanın bölgesel istikrarsızlığı derinleştirmesi, mülteci akınları yaratması ve radikalleşme süreçlerini hızlandırması, Türkiye'nin ulusal güvenlik gündeminde konunun kritik önemini artırmaktadır (Bengio, 2004).

Türkiye'nin İsrail-Filistin meselesine yaklaşımını şekillendiren bir diğer önemli faktör, toplumsal duyarlılık ve İslami kimlik unsurlarıdır. Türk kamuoyunun Filistin konusundaki güçlü empati ve desteği, siyasi partilerin söylemlerini ve politikalarını doğrudan etkilemektedir. Bu toplumsal duyarlılık, özellikle muhafazakâr seçmen kitlesinin beklentileriyle örtüşerek İsrail-Filistin meselesini Türk iç siyasetinin önemli gündem maddelerinden biri haline getirmiştir. Ayrıca, Türkiye'nin İslam

dünyasındaki liderlik iddiası ve “mazlumların sesi olma” söylemi, Filistin konusundaki tutumunu dış politika kimliğinin vazgeçilmez bir parçası haline getirmiştir. Bu durum, Türkiye’nin hem İslam İşbirliği Teşkilatı gibi uluslararası platformlardaki konumunu güçlendirme hem de bölgesel prestijini artırma stratejisinin temel direği olarak işlev görmektedir (Hale, 2013). Dolayısıyla İsrail-Filistin meselesi, Türkiye için sadece dış politik bir konu olmaktan çıkarak, iç siyaset dinamikleri, toplumsal kimlik inşası ve bölgesel güç dengeleri açısından çok katmanlı bir stratejik öneme sahiptir.

Bu çerçevede Türkiye’nin İsrail-Filistin meselesine karşı tutumunun hem tarihsel bağları hem de bölgedeki stratejik konumu nedeniyle özel bir önem taşıdığı söylenebilecektir. Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın konuya ilişkin güçlü açıklamaları ve Türkiye’nin uluslararası platformlarda sergilediği aktif diplomasi, iç siyasette de konunun TBMM’nin önemli gündem konularından biri haline gelmesine neden olmuştur. Bu bağlamda, TBMM’nin konuya yaklaşımı ve farklı siyasi partilerin sergiledikleri tutumlar, Türk dış politikasının şekillenmesi açısından kritik bir gösterge niteliği taşımaktadır.

Yasama organı, sadece hukuki düzenlemeler yapmakla kalmayıp aynı zamanda kamuoyunun nabzını tutan, siyasi gündem belirleyen ve diplomatik süreçleri etkileyen önemli bir aktördür (Güler vd., 2025, s.181). TBMM özelinde değerlendirildiğinde, dış politik konularda hükümetin aldığı kararların meşruiyetini sağlayan, muhalif görüşlerin ifade edildiği ve toplumsal duyarlılıkların siyasi söyleme yansıdığı temel platform olarak işlev görmektedir. Bu çerçevede, İsrail-Filistin çatışmasının TBMM gündemindeki yansımalarının incelenmesi hem Türk dış politika yapım süreçlerinin anlaşılması hem de demokratik kurumların kriz dönemlerindeki işleyişinin değerlendirilmesi açısından oldukça değerlidir. Bu çalışma, yasama organı ve demokratik kurumların dış politika süreçlerindeki rolüne ilişkin literatüre önemli bir katkı sunabilecektir. Özellikle 7 Ekim 2023 sonrası yaşanan gelişmelerin TBMM’ye yansımalarının sistematik olarak incelenmesi, Türkiye’nin bu kritik dönemdeki siyasi pozisyonunun şekillenmesinde yasama organının oynadığı rolün anlaşılması açısından önemlidir. TBMM’de gerçekleştirilen 116 Birleşim’in tutanağından elde edilen 6569 sayfalık kapsamlı veri seti, bir yıllık süreçte TBMM’nin konuya yaklaşımındaki dönüşümün ve sürekliliğin objektif bir şekilde analiz edilmesine olanak tanımaktadır. Bu sistematik yaklaşım, güncel siyasi gelişmelerin parlamento gündemindeki yansımalarının akademik literatürdeki boyutunu tamamlayıcı bir nitelik taşıyabilecektir.

Çalışmanın metodolojik açıdan önemi, içerik analizi yöntemiyle desteklenen karşılaştırmalı yaklaşımında yatmaktadır. Cumhuriyet İttifakı bileşenleri ile muhalefet partilerinin söylemlerinin sistematik olarak kodlanması ve analiz edilmesi, ideolojik farklılıkların ve uzlaşma alanlarının objektif bir şekilde ortaya konulmasını sağlayabilecektir. Bu yaklaşım, sadece retorik düzeyde kalan analizlerin ötesine geçerek milletvekillerinin söylemlerinin altında yatan siyasi motivasyonları ve stratejileri görünür kılmakta böylece Türkiye’nin İsrail-Filistin konusundaki çok katmanlı politikasının yasama organı ve siyasi boyutunun derinlemesine incelemesine imkan vermektedir.

Ayrıca, bu çalışmanın zaman dilimi bakımından taşıdığı kritik önem de vurgulanmalıdır. 7 Ekim 2023 sonrası yaşanan gelişmeler, sadece bölgesel değil küresel ölçekte ses getirmiş, uluslararası hukuk, insani diplomasi ve çok taraflı müzakere süreçlerinin etkinliğini sorgulatmıştır. Bu bağlamda TBMM’nin bir yıllık süreçte konuya ilişkin yaklaşımının incelenmesi, Türk siyasetinin değişen jeopolitik konjonktürdeki tutumunun anlaşılması açısından hayati önem taşıdığı söylenebilecektir. Çalışma, gelecekte benzer krizlerde TBMM’nin işlevselliğinin değerlendirilmesi ve Meclis diplomasinin etkinliğinin artırılması konularında da örnek bir inceleme olabilecektir.

2. Türkiye’de Yasama Organı ve Politika Gündemi Belirlemedeki Rolü

Yasama organları, demokratik siyasal sistemlerde yalnızca yasa yapma ve denetim işlevleriyle değil, aynı zamanda politika gündeminin şekillenmesindeki etkileriyle de önemli bir kurumsal aktör konumundadır. Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) de bu çerçevede hem yürütmenin politik önceliklerini kamuoyu önünde tartışmaya açan hem de toplumsal taleplerin siyasal temsil sürecine taşınmasını sağlayan merkezi bir platform işlevi görmektedir. Bu yönüyle TBMM, sadece karar alma süreçlerine doğrudan katılmakla kalmaz; aynı zamanda siyasi söylemin ve kamu politikalarının yönünü etkileyen bir gündem belirleme gücü de üretir.

16 Nisan 2017 tarihinde gerçekleştirilen anayasa değişikliği referandumu ile Türkiye’nin parlamenter sistemden Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’ne geçişi, yasama organının işlevsel konumunda önemli bir dönüşüm yaratmıştır. Bu değişiklikle birlikte başbakanlık makamı ve Bakanlar Kurulu kaldırılmıştır (Dik, 2025, s.82). Yürütme yetkisi tamamen Cumhurbaşkanında toplanmış, yasama, yürütme ve yargı erkleri birbirinden belirgin bir şekilde ayrılmaya çalışılmıştır (Bozaslan & Acar, 2020, s.55). Dolayısıyla Meclis, doğrudan yürütme üzerindeki etkisini kısmen yitirmiş; buna karşılık yasama ve denetim görevleri yasal düzenleme, soru, meclis soruşturması, görüşme gibi araçlarla devam etmiştir (Akçakaya & Özdemir, 2018, s.928). Bu yeni yapıda TBMM, politika gündemini belirleme sürecinde artık karar verici olmaktan çok yürütmenin politikalarını denetleyen, tartışan ve toplumsal yansımalarını gündeme taşıyan bir platform işlevi kazanmıştır. Ancak bu durum, Meclis’in siyasal meşruiyet üretimi ve kamusal tartışma zemini oluşturmadaki önemini azaltmamış; aksine, dış politika gibi yüksek hassasiyetli alanlarda farklı siyasal perspektiflerin ifade edilmesine imkân tanıyarak yasama organının temsil niteliğini güçlendirmiştir.

Demokratik rejimlerde siyasal temsiliyetin kurumsal düzeyde gerçekleşmesini sağlayan en temel unsurlardan biri siyasi partilerdir. Bu partiler, halkın taleplerini yasama organına taşıyarak siyasal karar alma süreçlerinin meşruiyet zeminini oluşturur ve demokrasinin işlerliğinde aracı bir rol oynar. Demokrasi, yurttaşların siyasal kararlara katılımını ve temsilcileri aracılığıyla politika sürecine yön verme hakkına dayanır (Sözen, 2011, s.139). Toplumun yönetime katılımı, demokrasinin meşruiyetinin en güçlü dayanaklarından biridir (Doğan & İnankul, 2021, s.93). Bu çerçevede siyaset, toplumun ortak yaşamını düzenleyen, bireysel iradelerin kurumsal yapılar içinde ifadesini sağlayan dinamik bir etkinlik olarak ortaya çıkar (Gökçe vd., 2002, s.49). Bu siyasal katılım ve temsil sürecinin kurumsallaştığı en belirgin alan ise parlamentodur. Dolayısıyla meclisler yalnızca bir karar organı değil, siyasi partiler aracılığıyla çoğulcu temsiliyetin somutlaştığı temel bir siyasal alan niteliğindedir. Parti grupları arasındaki görüş alışverişleri, önergeler, genel görüşmeler ve denetim mekanizmaları Meclis’in politika gündemi üzerindeki etkisini şekillendiren başlıca araçlardır. Böylece yasama organının gücü, yalnızca anayasal yetkilerinden değil, aynı zamanda farklı siyasi aktörlerin demokrasi içindeki etkin katılımından da beslenmektedir.

Bu genel çerçeve, Türk siyasal sisteminde yasama organı olan Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin (TBMM) işlevini anlamak açısından da önemlidir. Nitekim TBMM, demokratik temsiliyetin somutlaştığı başlıca kurumsal alan olarak yalnızca iç politika konularında değil dış politikadaki gelişmeler karşısında da toplumsal iradenin ifadesine aracılık etmektedir. Bu durumun güncel bir örneği, İsrail’in 7 Ekim 2023 tarihinde Filistin’e yönelik başlattığı saldırılar sonrasında Meclis’in ortaya koyduğu tutumda açıkça görülmektedir. Bu süreçte TBMM, farklı siyasi partilerin ortak bildirileri, grup konuşmaları ve milletvekili beyanları yoluyla Türkiye kamuoyundaki toplumsal duyarlılığı siyasal düzleme taşımıştır. Böylece Meclis, hem hükümet politikalarının meşruiyet zemininin tartışıldığı hem de Türkiye’nin uluslararası alandaki duruşunun iç politik yansımalarıyla birlikte değerlendirildiği bir platform

hâline gelmiştir. Bu açıdan, TBMM'nin Filistin meselesine ilişkin tutumu, yasama organının yalnızca iç politikada değil, dış politikada da toplumsal temsiliyetin en görünür sahası olduğunu göstermektedir.

3. Yöntem

Bu çalışmanın amacı, İsrail'in 7 Ekim 2023 tarihinde Filistin'e karşı başlattığı ve günümüze kadar şiddetini artırarak sürdürdüğü saldırıların TBMM'ye yansımalarının incelenmesidir. Çalışmada, bu çatışmaların TBMM'de hangi boyutlarıyla yer aldığı, siyasi partilerin konuya ilişkin söylemlerinin nasıl şekillendiği ve Türkiye'nin dış politik pozisyonuna nasıl yansıdığının sistematik bir biçimde ortaya konulması hedeflenmiştir. Çalışmanın verileri TBMM resmi internet sayfasının "Genel Kurul Tutanakları" bölümünden elde edilmiştir (TBMM, 2025). Çalışma İsrail'in Filistin'e saldırılarının başladığı 7 Ekim 2023 tarihi sonrasındaki bir yıl ile sınırlandırılmıştır. Buna göre çalışma 28. Dönem TBMM'nin 1. Yasama Yılında yapılan 10 Ekim 2023 tarihli 5. Birleşim ile 28. Dönem TBMM'nin 2. Yasama Yılında yapılan 10 Ekim 2024 tarihli 6. Birleşimi arasında yapılan toplam 116 Birleşim'i kapsamaktadır. Çalışma bu Birleşim tutanaklarının depolanıp incelenmesiyle başlamıştır. Birleşim tutanaklarının toplam sayfa sayısı 6569 olarak hesaplanmıştır.

Bu araştırma, nitel araştırma desenine göre yürütülmüştür. Nitel araştırmalar, toplumsal olguları anlamaya, yorumlamaya ve bağlam içinde derinlemesine açıklamaya odaklanan bir araştırma türüdür (Baltacı, 2019, s.369). Bu yaklaşım, nicel yöntemlerin ölçüm ve sayısallaştırma yoluyla yakalayamayacağı anlam katmanlarını ortaya çıkarma avantajına sahiptir. Bu çalışmada nitel yöntemin tercih edilmesinin nedeni, TBMM'deki söylemlerin yalnızca sıklık ya da dağılım açısından değil anlam, vurgu ve ideolojik konumlanma bakımından da çözümlenmesini mümkün kılmasıdır. Böylece siyasi partiler arasındaki söylemsel farkların ve ortaklıkların daha derinlikli biçimde ortaya konması hedeflenmiştir. Çalışmanın verileri, nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan bir veri analiz yöntemi olan içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. İçerik analizi, birbirine benzeyen verilerin belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilerek, okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenlenip yorumlandığı bir analiz tekniğidir (Yıldırım & Şimşek, 2008). İçerik analizi sürecinde MAXQDA 24 paket programının yardımıyla TBMM'de İsrail'in Filistin'e saldırısı sonrası Cumhuriyet İttifakı bileşenleri Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) ve Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ile muhalefet partilerin milletvekillerinin açıklamaları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Analiz sürecinde yapılan kodlamalar çeşitli başlıklar altında sınıflandırılarak sunulmuştur.

4. Bulgular

Çalışmanın veri setine dahil edilen 116 TBMM Birleşim tutanağına yapılan içerik analizinde, Cumhuriyet İttifakı bileşenleri (AK Parti ve MHP) ile muhalefet partisi milletvekillerinin İsrail'in Filistin'e yönelik saldırılarına dair konuşmaları çeşitli temalar altında sınıflandırılmıştır. Analiz sonucunda, Cumhuriyet İttifakı bileşenlerinin açıklamalarının; İsrail'in terör devleti olarak nitelendirilmesi ve soykırım suçlamaları, diplomatik ve insani yardım çabaları, boykot çağrıları ve İsrail'le ticaret meselesi, Batı dünyası ve uluslararası sistemin eleştirisi, bölgesel güvenlik endişeleri, tarihi sorumluluk ve İslami değerler vurgusu ile gelecek senaryoları ve çözüm önerileri etrafında toplandığı görülmektedir. Muhalefet partilerinin konuşmalarında ise iktidarın çifte standartlı davrandığı yönündeki iddialar, Türkiye-İsrail ticari ilişkilerinin sürdüğü iddiaları, Kürecik ve İncirlik üslerinin kapatılması çağrıları, diplomatik etkinsizlik eleştirileri, uluslararası hukukun işleyişine yönelik eleştiriler, İsrail'in terör devleti olarak nitelendirilmesi ve probleme yönelik çeşitli çözüm önerileri öne çıkmaktadır.

4.1. Cumhur İttifakı Bileşenleri Ak Parti ve MHP'nin Yaklaşımı ve TBMM'deki Açıklamaları

İktidar partisi Ak Parti ve Cumhur İttifakı ortağı MHP milletvekillerinin İsrail'in Filistin'e yönelik saldırılarına dair TBMM konuşmaları incelendiğinde, her iki partinin de güçlü İsrail karşıtı söylemler geliştirdiği, soykırım ve terör devleti tanımlamalarını sıkça kullandığı görülmektedir. Ak Parti milletvekillerinin konuşmalarında özellikle diplomatik çabalara vurgu yapılırken MHP milletvekillerinin daha sert ve milliyetçi bir dil kullandığı dikkat çekmektedir. Yapılan içerik analizi sonucu Cumhur İttifakı bileşenleri Ak Parti ve MHP'nin İsrail'in Filistin'e Yönelik saldırıları sonucunda yaptıkları açıklamalar ve vurguladıkları konular yedi başlık altında sınıflandırılarak incelenmiştir.

4.1.1. İsrail'i Terör Devleti Olarak Tanımlama ve Soykırım Suçlaması

İktidar kanadının en belirgin yaklaşımı, İsrail'i açık şekilde terör devleti olarak tanımlaması ve eylemlerini soykırım olarak nitelendirmesi olmuştur. Bu söylemsel sertlik hem Ak Parti hem de MHP milletvekillerinin konuşmalarında sistematik şekilde yer bulmuştur. Ancak bu güçlü söylemlerin arkasında yatan motivasyonların ne kadar samimi olduğu muhalefet partileri tarafından sürekli sorgulanmıştır. Muhalefet partileri iktidar kanadının bu söylemlerini kendi seçmen kitlesinin beklentilerini karşılamaya yönelik iç politika hesaplarına yönelik olduğunu düşünmektedir. Yine de hem Ak Parti'li hem MHP'li milletvekillerinin bu nitelendirmelerinin İsrail'e karşı önemli bir duruş olduğu söylenebilecektir.

İsrail'in bir terör devleti olarak tanımlanması ve saldırılarının terör eylemi olarak nitelendirilmesi İsrail'in Filistin'e yaptığı saldırılar silsilesinin ilki olan 7 Ekim 2023'ten sonraki ilk Meclis Birleşimi (10 Ekim 2023) olan 5. Birleşimde Ak Parti milletvekili Mehmet Akif Yılmaz tarafından şu sözlerle dile getirilmiştir: *"Bakınız, terör devleti İsrail'deki muhalif siyasiler, durumun vahametini şu şekilde ifade ediyorlar: 'Yerleşimcilerin Hükümetin himayesinde işgal altındaki topraklarda çılgına döndüğü, Mescid-i Aksa'ya saygısızlık ettiği ve Huwara'da yeni bir pogrom gerçekleştirdiği şoke edici bir hafta geçirdik."* (TBMMTD, 10 Ekim 2023).

Benzer ifadeler Meclis'in ilerleyen günlerinde Ak Parti ve MHP milletvekilleri tarafından sıkça tekrarlanmıştır. Hem Ak Parti'li hem de MHP'li milletvekilleri terör devleti olarak niteledikleri İsrail'in saldırılarını soykırım olarak gördüklerini beyan ederek saldırıların şiddetine vurgu yaptığı görülmektedir.

Harun Mertoğlu (Ak Parti): *"Sivil hayatı ve korunmasız kişileri hedef alan bu saldırılar savaş suçu olmanın yanı sıra birer insanlık suçudur, soykırımdır, uluslararası hukuka ve insan haklarına aykırıdır."* (TBMMTD, 19 Ekim 2023).

Mustafa Kalaycı (MHP): *"İsrail örgüttür, işgalcidir, savaş suçlusudur. İsrail yaptıklarının bedelini ağır bir şekilde mutlaka ödeyecektir. İnanıyoruz ki Allah'ın hesabı tüm hesapların üstündedir."* (TBMMTD, 30 Ekim 2023).

Abdürrahim Dusak (Ak Parti):

Tarih boyunca Filistin topraklarında yaşanan işgallere tanıklık ettik. İsrail'in son eylemleri sadece bir işgal olmanın ötesinde bir milletin kültürünü, tarihini ve geleceğini tehdit eden bir soykırıma dönüşmüştür. Son olarak İsrail'in Gazze'deki Türk- Filistin Dostluk Hastanesine saldırısı yapılan canice saldırıların sonuncusu olmuştur. Bebek, çocuk, kadın, yaşlı demeden sivilleri hedef alan bu vahşet, insanlık tarihindeki en karanlık dönemlerinden birini yaşıyor. (TBMMTD, 31 Ekim 2023).

İbrahim Eyyüpoğlu (Ak Parti):

İsrail'in Gazze'de sivilleri ve çocukları hedef alması sonucunda binlerce kardeşimizi kaybetmenin derin üzüntüsü içerisindeyiz. Tarihte Hitler'in soykırımından kurtulup Filistin'e sığınan Yahudiler "Almanlar ailelerimizi

yok etti, sizler umutlarımızı yok etmeyin.” derken bugün o neslin torunları, Filistin halkına soykırım yaşıyor. Evet, bunun adı savaş değil, tam anlamıyla bir soykırımdır ve İsrail ısrarla savaş suçu işlemeye devam etmektedir. (TBMMTD, 15 Kasım 2023).

İsmail Özdemir (MHP):

Son olarak, İsrail’in hukuk tanımaz tavrı ve terör devleti edasıyla Gazze’de yaptığı soykırıma sessiz kalan ve hatta destekleyen ülkelerin varlığı, küresel barışın ne derecede tehdit altında olduğunu ortaya çıkarmıştır. (TBMMTD, 21 Aralık 2023).

İsrail’in Gazze saldırılarını Cumhuriyet İttifakı tarafından bir soykırım olarak görüldüğüne ilişkin bir diğer konuşma da Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından yapılmıştır:

İsrail’in Filistin’de, Gazze’de yaklaşık bir yıldır yürüttüğü terör ve soykırım bugünlerde maalesef Lübnan’a uzandı. Dün işgal güçleri Lübnan topraklarına karadan girdiğini duyurdu. İsrail bir yandan Gazze’de soykırım yaparken, bir yandan Lübnan’a terör saldırıları yaparken aynı anda bölge ülkelerini de kendi ateşine çekmek için her yola başvuruyor, her türlü provokasyonu deniyor. (TBMMTD, 1 Ekim 2024).

4.1.2. Diplomatik Çabaların ve Türkiye’nin İnsani Yardımlarının Vurgulanması

Ak Parti milletvekillerinin konuşmalarında dikkat çeken en önemli unsurlardan biri, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın diplomatik çabalarının sistematik şekilde övülmesi ve Türkiye’nin insani yardım faaliyetlerinin sürekli gündemde tutulması olmuştur. Bu yaklaşım, iktidarın söylem düzeyinde kaldığı eleştirilerine karşı savunma mekanizması olarak değerlendirilebilecektir. Diplomatik temasların detaylı şekilde anlatılması, uluslararası görüşmelerin sayılarının belirtilmesi ve insani yardım miktarlarının rakamlarla ifade edilmesi, iktidarın konuya sadece söylemsel değil eylemsel olarak da yaklaştığını gösterme çabasının bir göstergesidir. Ancak muhalefet partileri bu diplomatik çabaların somut sonuçlar üretmediği yönünde sürekli eleştirilerde bulunmuşlardır. Cumhuriyet İttifakı milletvekillerinin konuya ilişkin açıklamalarından bazıları doğrudan alıntılarla aşağıda sunulmuştur:

Bahadır Nahit Yenişehirlioğlu (Ak Parti):

Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan, İsrail-Filistin arasındaki üzücü gelişmelerin yaşandığı andan itibaren Filistin Devlet Başkanı, İsrail Cumhurbaşkanı, Mısır Cumhurbaşkanı, Katar Emiri, Lübnan Başbakanı, Malezya Başbakanı, Rusya Devlet Başkanı ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreteriyle bölgedeki son durumla ilgili telefon diplomasisi gerçekleştirmiştir. (TBMMTD, 12 Ekim 2023).

Erkan Akçay (MHP):

Öncelikle, derhâl ateşkesin tesis edilmesi gerekmektedir ve taraflar eş zamanlı olarak itidalli, sükunetli ve aklıselim bir çizgiye gelmelidir. Ayrıca, Hükümetin dengeli ve sorumlu duruşunu da destekliyoruz. Sayın Cumhurbaşkanının diplomasi ve diyalog kanallarını aktif hâle getirilmesine yönelik attığı ve atacağı adımlar mutlaka desteklenmelidir. (TBMMTD, 12 Ekim 2023).

Muhammet Emin Akbaşoğlu (Ak Parti):

Türkiye tüm bu kayıtsızlık ortamında, taşıdığı tarihi ve insani diplomasiye uygun bir şekilde ilk günden beri barış için, adalet için, Filistin’de yaşanan trajedinin son bulması için inisiyatif almaktadır. (TBMMTD, 24 Ekim 2023).

Ayşe Böhürler (Ak Parti):

Geçmişte de bugünde de Filistin'e, Gazze'ye en erken yardım ulaştıran ülke olduk. Bunu yaparken hem Cumhurbaşkanımızın hem de Dışişleri Bakanımızın gösterdiği hassasiyet, hamiyet, beceri ortadadır. Yapılan anketler Türk halkının da Cumhurbaşkanımız ve Ak Parti Hükümetinin kararlarının arkasında durduğunu göstermektedir. Türkiye Cumhuriyeti 1988 yılından beri Filistin devletini tanımakta, Gazze'yi Filistin'in bir parçası kabul etmektedir. (TBMMTD, 26 Ekim 2023).

Mustafa Hakan Özer (Ak Parti):

Her medeniyet kendi değerleri üzerinde yükselir. Türkiye olarak ecdadımızın izinden gitmeye, nerede bir mazlum varsa yanında olmaya devam ediyoruz. 7 Ekimden bu yana terör devleti İsrail'in Filistin'e karşı yapmış olduğu zulme sessiz kalmadık, kalmayacağız. Sayın Cumhurbaşkanımızın riyasetinde, Sağlık Bakanımız Sayın Fahrettin Koca'nın öncülüğünde Gazzeli kanser hastası yetişkin ve çocukları, tedavilerinin devamı için ülkemize getirdik. Ayrıca, Türkiye olarak ağır hizmet şartlarında hizmet verebilecek Gazze'de uygun yerlere yerleştirilmek üzere 8 sahra hastanesinin kurulması, insani yardımların ulaştırılması için de çalışmalar aralıksız devam ediyor. (TBMMTD, 16 Kasım 2023).

Abdulkadir Emin Önen (Ak Parti):

Katil İsrail rejimini, bu soykırımda onu koşulsuz olarak destekleyen başta ABD olmak üzere tüm ülkeleri en sert şekilde kınadığımıza, uluslararası platformlarda Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan, Sayın Dışişleri Bakanımız Hakan Fidan ve tüm devlet yetkililerimiz tarafından en üst seviyelerde dile getirildiğine zaten herkes şahitlik ediyor. Allah razı olsun, Türk halkı ve ezilmiş coğrafyalardaki halklar olarak biz bu çalışmaların kıymetini en yakından bilenleriz. (TBMMTD, 25 Temmuz 2024).

Filiz Kılıç (MHP):

Netanyahu yani "caniyahu" isimli aşağılık katilin sözde Dışişleri Bakanının Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ı hedef alan hadsiz beyanlarını kınıyor ve telin ediyorum. Soykırım suçlusu katil bir devletin bu denli eleştirileri Filistinli Müslüman kardeşlerimize vereceğimiz desteği sekteye uğratamayacaktır. (TBMMTD, 29 Temmuz 2024).

Bu alıntılar incelendiğinde, Ak Parti ve MHP milletvekillerinin diplomatik çaba ve insani yardım vurgularının, Türkiye'nin Filistin konusundaki aktif rolünü kanıtlama amacı taşıdığı görülmektedir. Cumhurbaşkanı'nın çok sayıda liderle yaptığı telefon görüşmeleri ve uluslararası temaslarda bulunması, Türkiye'nin bu konuda sadece söylemsel değil, diplomatik düzeyde de girişimlerde bulunduğunu göstermektedir. Özellikle Bahadır Nahit Yenişehirlioğlu'nun verdiği detaylı diplomatik temas listesi, Türkiye'nin bölgesel ve küresel düzeyde aktif bir arabuluculuk rolü oynamaya çalıştığının somut kanıtıdır. Ayşe Böhürler'in İsrail'le ticari ilişkileri "Filistin'e yardım ulaştırabilme" çerçevesinde açıklaması, iktidarın bu konudaki pragmatik yaklaşımının gerekçelerini ortaya koymaktadır. Bu yaklaşım, idealist söylemler ile gerçekçi politikalar arasında denge kurma çabasını yansıtmaktadır. MHP'nin "dengeli ve sorumlu duruş" vurgusu ise iktidarın bölgesel dengeleri gözetip ani hareketlerden kaçınarak sürdürülebilir bir politika izleme tercihini göstermektedir. Bu diplomatik aktivizm uzun vadeli barış süreçlerinde Türkiye'nin önemli bir aktör olarak konumlanması açısından stratejik değer taşımaktadır.

4.1.3. İsrail'le Ticaretin Devam Ettiği İddialarına Yanıt ve Boykot Övgüleri

İktidar milletvekilleri, İsrail'in Filistin'e yönelik saldırıları sonrasında ortaya çıkan ekonomik ve toplumsal tepkileri birbirini tamamlayan iki boyut üzerinden

değerlendirmiştir. Meclis tartışmalarında belediyeler, üniversiteler ve çeşitli kurumlar tarafından başlatılan boykot girişimleri halkın vicdani duyarlılığının ve toplumsal dayanışmanın bir yansıması olarak sunulmuştur. Bu çerçevede boykotlar yalnızca ekonomik tepkiler değil aynı zamanda toplumun Filistin'e yönelik tutumunu yansıtan sembolik eylemler olarak da öne çıkarılmıştır. Buna karşılık, İsrail ile ticari ilişkilerin sürmesine yönelik muhalefet eleştirileri karşısında iktidar milletvekilleri, ekonomik faaliyetlerin tamamen kesilmesinin insani yardımların ulaşımını engelleyeceği ve bölgedeki Filistinli nüfusa zarar verebileceği argümanını öne sürmüştür. Ticaretin İsrail limanları üzerinden yürütülmesinin coğrafi ve lojistik bir zorunluluk olduğu, bu nedenle Türkiye'nin Filistin'e yönelik mal akışını sürdürebilmek için belirli düzeyde ticari ilişkileri korumak zorunda bulunduğu vurgulanmıştır. Ayrıca, Türkiye'nin küresel ölçekte ticaret ağlarını canlı tutmasının hem ekonomik istikrarı hem de diplomatik kanalları açık tutmak açısından gerekli olduğu ifade edilmiştir. Böylece boykot övgüleri ve ticaret savunmaları iktidar söyleminde birbirini tamamlayan iki ana unsura dönüşmüştür; biri toplumsal meşruiyet ve milli dayanışma vurgusuyla, diğeri pratik zorunluluklar ve dış politika dengesi temelinde temellendirilmiştir.

İktidar milletvekillerinin İsrail'e yönelik boykot çabalarına ilişkin konuşmalarından bazıları doğrudan alıntılarla aşağıda sunulmuştur:

Tuğba Işık Ercan (Ak Parti):

Gazze'de haftalardır şahit olduğumuz manzaralar, yaşanan acımasız saldırılar, masum sivilleri, çocukları ve kadınları hedef alan zalimlik ve terör, asrımızın en büyük vahşetidir. Bu acımasız saldırılar karşısında devletimiz diplomatik alanda yoğun çabalar sarf ederken Ak Parti belediyelerimiz de İsrail'i destekleyen markalar başta olmak üzere, İsrail menşeli ve İsrail'le bağlantılı tüm ürünleri boykot etmektedir. Bu boykot, sadece sembolik bir adım değil, halkımızın vicdanından da bir yansımadır. Belediyelerimiz, yalnızca boykot etmekle kalmayıp Ümraniye Belediyemizde olduğu gibi İsrail'i destekleyen zincir kahve işletmelerine alternatif olarak "Bir bAŞKa Kahve" adıyla yerel bir marka oluşturmuş, ilçenin en işlek yerlerinde çok uygun fiyatlı ve çok daha kaliteli kahveden gençlerimizin yararlanmasına olanak sağlamıştır. (TBMMTD 7 Kasım 2023).

Zehranur Aydemir (Ak Parti):

Bu markalara tepki olarak ülke çapında güçlü bir boykot eylemi başladı. Özellikle üniversitelerde başlatılan boykot çalışmalarına dikkat çekmek istiyorum. Şırnak Üniversitesinden Balıkesir Üniversitesine, Samsun Üniversitesinden Artuklu Üniversitesine kadar boykot kampanyasına katılan 80'i aşkın üniversitemize teşekkür ediyorum; ayrıca, bu hareketin diğer üniversitelerimize de yayılmasını, örnek teşkil etmesini diliyorum. Böylelikle daha fazla öğrenci arkadaşımızla boykot farkındalığının artacağına inanıyorum. Biz bu katliama ortak olmayacağız; gücünü ekonomik saltanattan alan İsrail'e istediğini vermeyeceğiz; elimizle, dilimizle ve tüm kalbimizle mücadelemizi sürdüreceğiz. (TBMMTD, 8 Kasım 2023).

Şaban Çopuroğlu (Ak Parti):

Şu anda sosyal medya aracılığıyla başlayan kampanyalarla birlikte İsrail'in kanlı saldırılarını besleyen markalar, işler ve ürünler şiddetli bir şekilde boykot edilmektedir. İnsanlığın ortak vicdanının bir yansıması olan bu boykot süreci dalga dalga yayılmaktadır. Bu şuurla ortaya çıkan bu hareket ülkemizde de güçlü bir şekilde makes bulmuştur. Gençler başta olmak üzere, 7'den 70'e herkes soykırıma varan saldırılarda bulunan İsrail'in ürünlerini boykot etmektedir. (TBMMTD, 8 Kasım 2023).

Milletvekillerinin konuşmaları incelendiğinde, iktidar milletvekillerinin boykot faaliyetlerini kapsamlı bir toplumsal hareket olarak sunmaya özel özen gösterdikleri görülmektedir. Özellikle dikkat çeken husus, bu faaliyetlerin sadece üstten bir karar olarak değil, “halkımızın vicdanından bir yansıma” olarak tanımlanması ve toplumsal bir meşruiyet kazandırılmaya çalışılmasıdır. Bu söylemler, iktidarın boykot faaliyetlerini hem somut eylem hem de toplumsal irade göstergesi olarak çifte işlev gördürecek şekilde kurguladığını göstermektedir.

Daha önce de belirtildiği gibi Cumhuriyet İttifakı milletvekilleri muhalefetin İsrail’le ticaretin devam ettiği eleştirilerine net bir şekilde karşı çıkmıştır. Milletvekillerinin İsrail’le ticarete yönelik açıklamalarından bazıları doğrudan alıntılarla aşağıda verilmiştir:

Ayşe Böhürler (AKP):

2002 yılından itibaren Türkiye sadece İsrail değil bütün dünyayla ticaret hacmini artırmış bir ülkedir. Sadece İsrail’le değil, bütün çatışma bölgelerinde her türlü insani yardımı sağlamak için siyasi ilişkilerimizi canlı tutmak zorundayız. (TBMMTD, 26 Ekim 2023).

Cevahir Uzkurt (AKP):

Öncelikle şunu ifade etmek isterim: Bizler ne yüce Meclisten ne aziz milletimizden asla hiçbir ticari veriyi ve hiçbir bilgiyi gizlemedik, gizlemeyiz. İlgili Bakanlığımız defalarca konuya ilişkin ticari istatistikleri kamuoyuyla paylaştı. Buradan tekrar altını çizmek istiyorum: İsrail’le yapılan ticaret, sadece Yahudi toplumunun yaşadığı İsrail topraklarında değil özellikle 2,2 milyon Filistinlinin yaşadığı ve bugün İsrail işgali altında olan Batı Şeria’da, Gazze’de ve Doğu Kudüs’teki Müslüman kardeşlerimizin de bulunduğu bölgelerdeki ticareti kapsıyor ancak Filistinlilere gönderilen bütün mallar, hepimizin malumu olduğu üzere, İsrail limanlarından ve İsrail gümrüklerinden geçmek zorunda. (TBMMTD, 16 Nisan 2024).

Bu alıntılar incelendiğinde, iktidar milletvekillerinin İsrail’le ticaret konusunda pragmatik bir savunma stratejisi benimsedikleri görülmektedir. Cevahir Uzkurt’un açıklaması, ticaret verilerinin gizlenmediğini vurgulayarak şeffaflık iddiasında bulunmakta ve İsrail’le yapılan ticaretin aslında Filistinli nüfusa da hizmet ettiğini belirtmektedir. “İsrail limanlarından geçmek zorunda” ifadesi, coğrafi ve lojistik zorunlulukları öne çıkararak ticaretin devam etmesine teknik bir gerekçe sunmaktadır. Ayşe Böhürler’in yaklaşımı ise konuyu daha geniş bir çerçeveye oturtarak, Türkiye’nin küresel ticaret politikası ve çatışma bölgelerindeki diplomatik ilişkiler mantığı üzerinden açıklama getirmektedir. Bu savunmalar, iktidarın ticari ilişkileri tamamen koparmak yerine, bu kanalları insani amaçlar için kullanma stratejisini yansıtmaktadır. Her iki açıklama da, ekonomik realiteler ile siyasi duruş arasında denge kurma çabasının ürünü olarak değerlendirilebilir. Bu yaklaşım, iktidarın hem pratik çözüm arayışında olduğunu hem de eleştirilere karşı rasyonel gerekçeler sunmaya çalıştığını göstermektedir.

4.1.4. Batı Dünyası ve Uluslararası Sistem Eleştirisi

Hem Ak Parti hem de MHP milletvekilleri, Batılı ülkelerin İsrail’e verdiği desteği ve uluslararası kurumların etkinsizliğini sistematik şekilde eleştirmişlerdir. Bu eleştiri, iktidarın “adil dünya düzeni” söyleminin bir parçası gibi görünmekte ve Türkiye’nin küresel sistemdeki alternatif pozisyonunu güçlendirme çabasını yansıtmaktadır. Özellikle Birleşmiş Milletler’in işlevsizliği, batılı ülkelerin çifte standardı ve İslam ülkelerinin etkinsizliği konularında ortaya konan eleştiriler, iktidarın uluslararası arenada kendini konumlandırma stratejisinin önemli unsurlarını oluşturmaktadır. Cumhuriyet İttifakı milletvekillerinin konuya yönelik açıklamalarından bazıları doğrudan alıntılarla aşağıda verilmiştir.

Ercan Öztürk (Ak Parti):

Gelinen noktada görülmüştür ki sözde kuruluş amaçlarından biri dünya barışını ve güvenliğini korumak olan Birleşmiş Milletler, uzun bir süredir işlevini yerine getirememektedir. Birleşmiş Milletler, insan olma vasfını ve insanlık ahlakını da yitirmiştir. İşte, bu yüzden, bugün daha sağlam, daha insani ve adil bir milletlerarası güce ihtiyaç duyulduğu aşîkârdır. Çağımız, beklenen bu güce hasret ve gebedir. (TBMMTD, 19 Ekim 2023).

Ercan Öztürk (Ak Parti):

Gelinen noktada görülmüştür ki sözde kuruluş amaçlarından biri dünya barışını ve güvenliğini korumak olan Birleşmiş Milletler, uzun bir süredir işlevini yerine getirememektedir. Birleşmiş Milletler, insan olma vasfını ve insanlık ahlakını da yitirmiştir. İşte, bu yüzden, bugün daha sağlam, daha insani ve adil bir milletlerarası güce ihtiyaç duyulduğu aşîkârdır. (TBMMTD, 19 Ekim 2023).

Ayhan Salman (Ak Parti):

Yirmi altı gündür İsrail'in Filistinli Müslümanlara yönelik katliamlarına ve her geçen gün şiddetin artan boyutlarına tanıklık ediyoruz. Kadın-erkek, genç yaşlı, çocuk ve bebek bedenlerinde öldürülen insanlık karşısında Avrupa ve ABD bu katliamlara alkış tutup destek veriyor. 9 bine yakın Müslüman vahşice katledilirken, bunların yarısından fazlası bebek, kadın ve çocuklardan oluşuyorken uygar geçinen Batı, demokrasi havarisi ABD bu vahşete sesini yükseltenlere parmak sallıyor. (TBMMTD, 1 Kasım 2023).

Erkan Akçay (MHP):

Hukuk, adalet, insan hakları ve demokrasi savunuculuğu yaptığı iddiasında olan bazı emperyalistler ve bunların güdümündeki uluslararası kurum ve kuruluşlar İsrail'in Gazze'deki katliamları karşısında âdeta üç maymunu oynamaktadır. (TBMMTD, 10 Temmuz 2024).

Bu alıntılar incelendiğinde, iktidar milletvekillerinin Batı ve uluslararası sistem eleştirilerinin, Türkiye'nin küresel düzendeki alternatif konumunu güçlendirme stratejisinin temel bileşenlerini oluşturduğu görülmektedir. Ercan Öztürk'ün Birleşmiş Milletler'i "insan olma vasfını ve insanlık ahlakını yitirmiş" olarak tanımlaması ve "daha sağlam, daha insani ve adil bir milletlerarası güce" olan ihtiyaç vurgusu, iktidarın mevcut uluslararası sistemin meşruiyetini sorgulayarak kendisini alternatif bir liderlik modeli olarak konumlandırma çabasını yansıtmaktadır. Erkan Akçay'ın "üç maymunu oynama" benzetmesi ve Ayhan Salman'ın "uygar geçinen Batı" ifadesi, Batılı değerlerin sahteliğine dair güçlü bir karşı söylem inşa etmektedir.

4.1.5. Tarihi Sorumluluk ve İslami Değerler Vurgusu

Ak Parti ve MHP milletvekilleri, özellikle Türkiye'nin tarihsel sorumluluğunu ve İslami değerlere olan bağlılığını sürekli vurgulamışlardır. Bu yaklaşım, iktidarın meşruiyetini tarihsel misyon üzerinden inşa etme çabasının yansıması olarak değerlendirilebilecektir. Osmanlı mirası, İslam kardeşliği ve mazlumların hamiliği gibi kavramlar, iktidarın Filistin politikasının temel dayanaklarını oluşturmaktadır. Cumhur İttifakı milletvekillerinin konuya yönelik açıklamalarından bazıları doğrudan alıntılarla aşağıda verilmiştir:

Mustafa Baki Ersoy (MHP):

Liderimiz Sayın Devlet Bahçeli Beyefendinin partimizin bugünkü grup toplantısında yaptığı tarihî konuşmada altını çizdiği gibi, Kudüs güvende değilse, Gazze güvende değilse, Halep güvende değilse, Kerkük güvende değilse, soydaşlarımız ve din kardeşlerimiz güvende değilse altını çizerek belirtiyorum ki Ankara'nın güvenliğinden hiçbir akıl ve vicdan sahibi bahsedemeyecektir. Bugün Gazze'de yaşanan felaketler bir insanlık suçudur. Gazze'yi koruma ve kollama misyonunu üstlenmek bize ecdadımızın mirasıdır. Sanmasınlar sadece Kudüs, sadece Gazze İslam'dır;

buraların dağı taşı, havası, kurdu, toprağı İslam'dır ve koruyucusu Allah'tır. (TBMMTD, 24 Ekim 2023).

Mehmet Sait Yaz (Ak Parti):

Hadiste 'Müslüman Müslüman'ın kardeşidir, ne ona zulmeder ne de zalime teslim eder' Fakat Müslümanlar Gazze'yi İsrail'in insafına terk etmiştir. Unutmayalım, bütün imkânsızlıklara rağmen, bugünkü Gazzelilerin dedeleri Çanakkale'de şehit olup dedelerimizle yan yana yatmaktadır. Bu vahşeti bir an önce durdurup İsrail'e de haddini bildirmek bizim iman, İslami ve insani görevimizdir. Elbette devlet aklıyla hareket edeceğiz fakat ahiretimizi de fâni dünyaya feda etmemeliyiz. Mademki iman vardır, imkân da vardır; tüm imkânlarımızı kardeşlerimiz için seferber etmeliyiz. Unutmayalım, biz melekelerimizi harekete geçirmeden gökteki melekler asla harekete geçmez. (TBMMTD, 31 Ekim 2023).

Filiz Kılıç (MHP):

Soykırımcı Hitler'in sonu nasıl olduysa soykırımcı Netanyahu'nun sonu da öyle olacaktır. Katil İsrail şunu iyi bilsin ki Türkiye, Filistin'e çok uzak değildir. Gönüllü Kudüs bozkurtları her daim nöbettedir. Gazze'yi koruma ve kollama misyonunu üstlenmek bizim ecdadımızın mirasıdır. (TBMMTD, 29 Temmuz 2024).

Konuya ilişkin ifadeler incelendiğinde Cumhuriyet İttifakı milletvekillerinin tarihsel sorumluluk ve İslami değerler vurgusunun, Filistin meselesini Türkiye'nin önemli meselelerinden biri olduğu görülmektedir. Mustafa Baki Ersoy'un Kudüs-Gazze-Halep-Kerkük-Ankara arasında kurduğu güvenlik zinciri, coğrafi uzaklığa rağmen bu bölgeleri Türkiye'nin doğrudan güvenlik alanı içinde tanımlamakta ve böylece müdahale gerekçelerini güçlendirmektedir. "Ecdadımızın mirası" ifadesi ve "dağı taşı İslam'dır" vurgusu, Osmanlı coğrafyasına yönelik tarihsel hak iddialarını dinî söylemle birleştirerek güçlü bir duygusal zemin yaratmaktadır. Mehmet Sait Yaz'ın hadis referansı kullanması ve "Gazzelilerin dedeleri Çanakkale'de şehit oldu" bağlantısı kurması, tarihi olayları İslami öğretilerle harmanlayarak hem milliyetçi hem de dindar bir söylem oluşturduğu söylenebilecektir. Bu söylemsel strateji, iktidarın hem geleneksel değerlere sahip çıktığını göstermekte hem de Filistin konusundaki eylem kapasitesini tarihsel ve dinî misyon bilinci üzerinden açıklamaya çalışmaktadır.

4.1.6. Bölgesel Güvenlik ve Jeopolitik Endişeler

Özellikle MHP milletvekillerinin konuşmalarında dikkat çeken önemli bir unsur, konuyu geniş jeopolitik perspektif çerçevesinde değerlendirmeleri ve Türkiye'nin bölgesel güvenliğine yönelik tehditleri sistematik şekilde analiz etmeleri olmuştur. Bu yaklaşım, MHP'nin güvenlik odaklı dünya görüşünün yansıması olarak değerlendirilebilecektir. MHP milletvekilleri, İsrail'in saldırılarını sadece Filistin sorunu olarak görmeyip aynı zamanda Türkiye'nin ulusal güvenliğini de etkileyen bölgesel bir tehdit olarak değerlendirmişlerdir. Bu bağlamda MHP, İsrail'in saldırılarının sadece Gazze ve Filistin'le sınırlı kalmayacağı, bölgenin diğer ülkelerine de sıçrayacağı düşüncesine sahiptir. Bu durum, Cumhuriyet İttifakının konuya yaklaşımında stratejik boyutun önemini göstermektedir.

İktidar milletvekillerinin özellikle vurguladığı konulardan bir diğeri de İsrail'in terör örgütü PKK ile olan bağlantıları ve bu çerçevede Türkiye'nin güvenlik kaygıları olmuştur. Bu yaklaşım, iktidarın iç ve dış güvenlik politikalarını birbirine bağlayan stratejik bir perspektif sunmaktadır. PKK-İsrail ilişkileri, iktidar tarafından Türkiye'nin hem Filistin konusundaki duruşunu hem de terörle mücadeledeki kararlılığını gösteren önemli bir argüman olarak kullanılmıştır. Cumhuriyet İttifakı milletvekillerinin bölgesel güvenlik ve jeopolitik endişelere yönelik açıklamalarından bazıları doğrudan alıntılarla aşağıda verilmiştir:

Erkan Akçay (MHP):

İsrail'in Gazze'de yaptığı saldırılar artık sabır ve tahammül sınırlarını çoktan aşmıştır. Siyasi ve diplomatik temaslar etkin caydırıcılıkla desteklenmezse günü geldiğinde Gazze'deki dramların, trajedilerin benzerlerinin başka ülkelerde ve hatta kendi vatanımızda da yaşatılması kaçınılmaz olabilecektir. Tehlike ve tehdit büyüktür, bugün Filistin, yarın tüm bölge ve nihayetinde Türkiye'nin kuşatılması amaçlanmaktadır. (TBMMTD, 24 Ekim 2023).

Muhammed Levent Bülbül (MHP):

İsrail'in "Bölgede sınırlar değişecek." şeklindeki küstah tehdidinin kökünde arzımevut anlayışının olduğu aşıkârdır. Bu yönüyle değerlendirildiğinde İsrail'den PKK-PYD'ye uzanması istenen işgal koridoru Türk milletinin, Türk devletinin kararlığı ve gücü sayesinde akamete uğramış ve uğrayacaktır. Suriye'de daha öncesinde de aynı denemeler yapılmış fakat sonuçları muhatapları açısından çok acı olmuştur. Yine geçmişte terör örgütü DAESH'in Suriye Dabık'ta uydurma teolojik tezleri üzerinden yürüttüğü politikaların kahraman Türk ordusunun zaferiyle nasıl çöktüğünü dünya âlem görmüştür. Orta Doğu'da yeni bir göç dalgası başlatma, Gazze'deki nüfusu boşaltarak işgal alanını genişletme ve kalıcı hâle getirme gibi yürütülen birtakım hamleleri görmekteyiz. (TBMMTD, 1 Kasım 2023).

Abdulhamit Gül (Ak Parti):

Netanyahu Hükûmetinin uygulamış olduğu bu politikalar, İsrail'in uyguladığı bu politikalar bölge barışına zarar vermekte ve dünyayı bir üçüncü dünya savaşına doğru götürmektedir. (TBMMTD, 10 Temmuz 2024).

Ayşe Böhürler (Ak Parti):

Savaşın sonuçları sadece ölümlerle sınırlı değil, sonrasında yıkım ve travmalar kuşaklar boyu devam ediyor. Üçüncü dünya savaşı tanımınıza bağlı; İran ve İsrail arasında olası bir çatışma küresel etkileri olan Orta Doğu'da büyük bir yangına dönüşme potansiyeline sahip. Türkiye bunu gözü kapalı izleyemez ve izlemeyecektir de. Bu savaşın jeopolitik risklerinden ayrı olarak, insanlığın kolektif yanıtına öncü olmak zorundayız: Eğer uluslararası kurumlar ve barış diplomasisi etkisini yitirmişse onların yenilenmesi, günümüzün gerçek şartlarına hizmet edecek hâle gelmesi için Türkiye hazırdır ve hazır bulunmalıdır. (TBMMTD, 3 Ekim 2024).

Bölgesel güvenlik ve jeopolitik endişelere yönelik ifadeler incelendiğinde iktidar milletvekillerinin Filistin meselesini Türkiye'nin ulusal güvenlik stratejisinin merkezine yerleştirdikleri ve konuyu sadece insani boyutuyla sınırlı tutmadıkları görülmektedir. Abdulhamit Gül'ün "üçüncü dünya savaşı" uyarısı ve Erkan Akçay'ın "bugün Filistin, yarın Türkiye'nin kuşatılması" senaryosu, çatışmanın domino etkisi yaratacağına dair güvenlikçi bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Özellikle dikkat çekici olan, Muhammed Levent Bülbül'ün İsrail-PKK-PYD arasında kurduğu "işgal koridoru" bağlantısıdır. Bu yaklaşım, Türkiye'nin güney sınırlarındaki terör tehdidi ile İsrail'in genişlemeci politikalarını aynı stratejinin parçası olarak görmektedir. Bu jeopolitik okuma, MHP'nin milliyetçi güvenlik anlayışının Filistin meselesine yansımaları olarak değerlendirilebilecektir. Ayşe Böhürler'in "Türkiye hazırdır ve hazır bulunmalıdır" ifadesi ise, iktidarın sadece tepki verici değil, aynı zamanda yeni dünya düzeninin mimarı olma iddiasını ortaya koymaktadır. Bu söylemsel strateji, iktidarın hem mevcut durumun ciddiyetini vurgulamasına hem de Türkiye'nin bölgesel liderlik rolünü meşrulaştırmasına hizmet etmektedir.

4.1.7. Gelecek Senaryoları ve Çözüm Önerileri

İktidar milletvekillerinin konuşmalarında dikkat çeken bir diğer unsur, gelecekle ilgili senaryolar ve çözüm önerileri sunmaları olmuştur. Bu öneriler, genellikle diplomatik çözüm, iki devletli formül ve uluslararası hukukun işletilmesi etrafında şekillenmektedir. Cumhuriyet İttifakı milletvekillerinin konuya yönelik açıklamalarından bazıları doğrudan alıntılarla aşağıda verilmiştir:

Bahadır Nahit Yenişehirlioğlu (Ak Parti):

Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan, İsrail-Filistin arasındaki üzücü gelişmelerin yaşandığı andan itibaren Filistin Devlet Başkanı, İsrail Cumhurbaşkanı, Mısır Cumhurbaşkanı, Katar Emiri, Lübnan Başbakanı, Malezya Başbakanı, Rusya Devlet Başkanı ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreteriyle bölgedeki son durumla ilgili telefon diplomasisi gerçekleştirmiştir. Sayın Cumhurbaşkanımız, Gazze halkının yaşadıklarının son bulması, çatışmaların bir an önce durması ve gerilimin düşürülmesi için elinden geleni yapmaktadır ve yapmaya devam edecektir ancak bölgede kalıcı barış ve huzurun ancak meşruiyeti Birleşmiş Milletler kararlarına dayanan, 1967 sınırlarında ve coğrafi bütünlüğe sahip, başkenti Doğu Kudüs olan bağımsız bir Filistin devletinin kurulması ve tüm dünya tarafından tanınmasıyla mümkün olacaktır. (TBMMTD, 12 Ekim 2023).

İsmail Özdemir (MHP):

Mazlumun umudunu yeşertmek, İsrail'in terörüne son vermek için Milliyetçi Hareket Partisi olarak önerilerimizi yeri gelmişken yüksek heyetinizle tekraren paylaşmak isterim: İlk olarak İsrail ile Filistin arasındaki çatışmaların durması, sürdürülebilir barış ve ateşkes ortamının tesis edilmesi ve insani yardım koridorlarının bir an evvel açılması şarttır. İkinci olarak İsrail'e kapsamlı yaptırım programı uygulanmalı, Gazze'yi harap etmesinden dolayı mutlaka tazminata mahkûm edilmelidir. Üçüncü olarak İslam ülkelerinin katılım ve desteğiyle barış gücü oluşturulmalı, garantörlük kurumu işletilmelidir. Dördüncü olarak uluslararası barış konferansı aynı çerçeve kapsamında bir an evvel toplanmalıdır. Beşinci olarak iki devletli çözüm iklimi acilen yeşermeli; 1967 sınırlarını haiz, başkenti Doğu Kudüs olan, egemen, toprak bütünlüğü sağlanmış, bağımsız Filistin devletinin tanınması sağlanmalıdır. Altıncı olarak da eli ve vicdanı kanlı Netanyahu ve yönetimi, işledikleri savaş suçlarından dolayı Lahey Adalet Divanında yargılanmalıdır. (TBMMTD, 15 Kasım 2023).

Abdullah Güler (Ak Parti):

Unutmamak gerekir ki zulümle mücadele çok boyutlu ve birden çok yolludur. Bugün bu acıyı dindirmek adına topyekûn bir mücadele bilinci geliştirmek gerekmektedir. Tüm dünyanın bahane üretmeden, çeşitli politik hesapların arkasına gizlenmeden, korkmadan ve sinmeden İsrail zulmünün karşısında durması vicdani bir vebal olmasının yanında tarihi de bir sorumluluğumuzdur. Bu zulüm karşısında tek yürek ve tek bilek olamazsak noksan bulunuruz, eksik anılırız, başarısız sayılır ve sınıfta kalırız. (TBMMTD, 23 Nisan 2024).

Filiz Kılıç (MHP):

İsrail ile Filistin arasında kalıcı bir barışın tesis edilmesi uluslararası alanda da desteklenmeli ve iki devletli bir sistemin hayata geçirilmesi sağlanmalıdır. Kalıcı ateşkes sağlanmadan barışın inşası mümkün değildir. Bu nedenle, barış ortamının sürdürülebilirliği için uluslararası iş birlikleri ve diplomatik çözümler acil bir ihtiyaçtır. Türkiye ve Suriye'nin bölgedeki istikrarsızlık karşısında dayanışma içinde hareket etmesi milli

güvenliğimiz açısından son derece önemlidir. Aynı zamanda ülkemizdeki dış istihbarat unsurlarına karşı da dikkatli olunmalı, bu tehditlerin üstesinden gelinmelidir. Unutulmamalıdır ki tehditlere karşı hazırlıklı olmak, ulusal birliğimizin ve güvenliğimizin en temel önceliklerindendir. (TBMMTD, 2 Ekim 2024).

Yukarda verilen doğrudan alıntılar, milletvekillerinin gelecek odaklı çözüm önerileri konusunda sistematik bir yaklaşım sergilediklerini göstermektedir. Filiz Kılıç'ın "iki devletli sistem" ve "diplomatik çözümler" vurgusu, sorunun barışçıl yollarla çözülebileceğine dair inancı yansıtmaktadır. İsmail Özdemir'in altı maddelik detaylı öneriler listesi, MHP'nin konuya yönelik kapsamlı bir eylem planı hazırladığını göstermektedir; özellikle "İslam ülkeleri barış gücü" önerisi ve "1967 sınırları" referansı, hem dini dayanışma hem de uluslararası hukuki dayanak arayışını birleştirmektedir. Bahadır Nahit Yenişehirlioğlu'nun Cumhurbaşkanı'nın diplomatik faaliyetlerini detaylandırması, iktidarın aktif diplomasi yürüttüğü mesajını vermeye yöneliktir. Bu yaklaşım, Türkiye'nin bölgesel liderlik rolünü pekiştirme çabasının yansıması olarak değerlendirilebilir. Abdullah Güler'in "topyekûn mücadele bilinci" ve "tek yürek tek bilek" çağrısı ise, küresel dayanışma arayışını vurgulamaktadır. Bu öneriler toplamda, iktidarın hem realist politikalar hem de idealist hedefler arasında denge kurmaya çalışan pragmatik bir yaklaşım benimsediğini göstermektedir.

4.2. Muhalefet Partilerinin Yaklaşımı ve TBMM'deki Açıklamaları

TBMM'de temsil edilen muhalefet partilerinin (CHP, İYİ Parti, DEM Parti, Saadet Partisi, Yeniden Refah Partisi, Gelecek Partisi, Hür Dava Partisi, Emek Partisi, Demokratik Sol Parti) milletvekillerinin İsrail'in Filistin'e yönelik saldırılarına dair konuşmaları incelendiğinde, partilerin ideolojik farklılıklarına rağmen Ak Parti iktidarının İsrail'e karşı politikalarının tutarsızlığı ve çelişkilere dolu olması üzerinden sistematik şekilde eleştirdikleri görülmektedir. Her parti kendi perspektifinden yaklaşırsa da, iktidarın samimiyetsiz olduğu konusunda ortak bir duruş sergilemişlerdir. Muhalefet partileri konuyu sadece bugün üzerinden değil yaklaşık 23 yıllık Ak Parti iktidarı döneminde, gerek uluslararası ilişkilerde gerek bölge üzerine gerekse de doğrudan İsrail'le olan ikili ilişkilere yönelik geniş bir çerçevede eleştiriler yöneltmişlerdir. Yapılan içerik analizi sonucu muhalefet partilerinin İsrail'in Filistin'e yönelik saldırıları sonrasında yaptıkları açıklamalar ve vurguladıkları konular yedi başlık altında sınıflandırılarak incelenmiştir.

4.2.1. İktidarın Çifte Standardı ve İkiyüzlülük Eleştirisi

Muhalefet partilerinin en güçlü ve sistematik eleştirisi noktası, Ak Parti iktidarının farklı ülkelere ve durumlara göre değişen çifte standart yaklaşımı olmuştur. Bu eleştiri, yalnızca Filistin-İsrail meselesiyle sınırlı kalmayıp iktidarın genel dış politika felsefesinin tutarsızlığını ortaya koyan kapsamlı bir analiz niteliği taşımaktadır. Muhalefet partileri, iktidarın güçlü ülkelerle olan ilişkilerinde gösterdiği "esneklik" ile Müslüman ülkelerle olan ilişkilerinde sergilediği "sertlik" arasında çelişki bulunduğunu ileri sürmektedir. Bu ikili standart, yalnızca diplomatik tutumla sınırlı olmayıp aynı zamanda iktidarın iç politika hesaplarını dış politikaya yansıtmaması olarak da değerlendirilmektedir. Özellikle iktidarın seçmen kitlesine yönelik İslami söylemleri ile gerçekleştirdiği politikalar arasındaki uçurum, muhalefet partilerinin en sık vurguladığı nokta olmuştur. Muhalefet partilerine göre bu tutarsızlık, İsrail özelinde olduğu kadar iktidarın Amerika, Avrupa ve bölgesel güçlerle olan ilişkilerinde de kendini göstermektedir. Konuya ilişkin açıklamalardan bazıları doğrudan alıntılarla aşağıda verilmiştir:

Yüksel Selçuk Türkoğlu (İYİ Parti):

Bugün bir hazin gerçeği daha yüzünüze haykırmak istiyorum: Hiç kusura bakmayın, bugün bu coğrafyada akan kanın müsebbiplerinden biri de Arap Baharı'nda emperyalizme çanak tutan ve onlarla iş tutan

iktidarınızdır. Bugün bu coğrafyada akan kanın müsebbiplerinden biri de “Orta Doğu’da bizden habersiz yaprak bile kıpırdamaz.” diyen bugünkü iktidardır. Bugün bu coğrafyada akan kanın müsebbiplerinden biri de Büyük Orta Doğu Projesi iş birlikçisi iktidarınızdır. (TBMMTD, 18 Ekim 2023).

Ali Fazıl Kasap (CHP):

Su yok, elektrik yok; çocuklar, insanlar ölüyor ama siz bu katilleri bu kürsüde konuşturdunuz. “İsrail’in dostluğuna ihtiyacımız var.” diyen şahıslar, onu alkışlayanlar şimdi Gazze’nin savunuculuğuna sığınıyorlar. (TBMMTD, 24 Ekim 2023).

Necmettin Çalışkan (Saadet Partisi):

Buradan şunu da belirtmeden geçemeyeceğim ki bugünlerde Filistin’de büyük bir katliam, soykırım yaşanıyor. İktidar da âdeta yokluğa mahkûm olmuşçasına, acziyetini itiraf edercesine zerre kadar kılını kıpırdatmadığı bir konuyu sırf halkın gazını almak üzere mitingle geçiştiriyor. Bu, elbette büyük bir acziyet itirafıdır. (TBMMTD, 25 Ekim 2023).

Ceylan Akça Cupolo (DEM Parti):

Biz de buradan bu çağrıyla yapıyoruz: Somut adımlar atın. 1996’dan bu yana artırılan askerî ilişkiler sebebiyle kaç tane Filistinlinin yaşamına mal olduğunuzu araştırın, inceleyin. Deyin ki: “Bizim bir payımız var mı?” Öyle, kalkıp İstanbul’da büyük mitingler yaparak, insanların tepkilerini bu mitinglerde söndürerek, aktif bir adım atmayarak, somut adımlar atmayarak olmaz. Siz, dürüst bir şekilde kalkıp bunu söyleyebiliyor musunuz? Bakın, İsrail vatandaşları bu ülkeye vizesiz bir şekilde geliyor, Filistinlinin vize alması bile İsrail’in iznine tabi tutuluyor. Eğer samimiyseniz bugün şimdi deyin, “Bütün Filistinlilere yönelik vize uygulamasını kaldırıyoruz.” deyin. Ama bunu yapmak için şimdi utanma diye bir duyguya sahip olmak gerekiyor. Utanma da şefkat de kullanıldıkça gelişen kaslardır. (TBMMTD, 26 Ekim 2023).

Bülent Kaya (Saadet Partisi):

Sayın Başkan, Sayın Cumhurbaşkanı diyor ki: “Biz İsrail’le diplomatik ilişkileri tümünden kesemeyiz, kimse bizden bunu beklemesin.” Peki, söz konusu olan Suriye olduğu zaman, söz konusu olan Mısır olduğu zaman diplomatik ilişkilerinizi niçin toptan kesiyorsunuz? Müslüman ülkeler olduğu için, gücünüz yettiği için mi? Bedeli daha az olduğu için mi toptan ilişkilerinizi kesiyorsunuz? Siz, Suriye ve Mısır’la diplomatik ilişkileri toptan kesmeyi göze alan ama İsrail’le diplomatik ilişkileri toptan kesmeyi göze alamayan bir iktidarsınız. (TBMMTD, 7 Kasım 2023).

Gülstan Kılıç Koçyiğit (DEM Parti):

Bizim buradan Ak Parti Grubuna da tavsiyemiz, gerçekten bu İsrail-Filistin meselesinde mevcut akan kanın durması için samimiyetle çaba sarf etmesidir çünkü her hamaset sözcüğü hâlihazırda Filistinlilerin ölümünü, Filistinli çocukların ölümünü engellemiyor. Sizden dünya da insanlık da en azından Filistin halkı da barış için, acil ateşkes için adım atmanızı bekliyor. Buradan İsrail’e hamaset dolu sözler söylemenizi, efelenmenizi, yeni bir politik dizayn yapmanızı biz de kabul etmiyoruz, Filistin halkı da kabul etmeyecektir. (TBMMTD, 2 Ekim 2024).

İskender Bayhan (Emek Partisi):

Gerçekleri altüst ederek hiçbir yere varamazsınız. Siyonist İsrail’in arkasında ABD emperyalizminin 2022 Ulusal Güvenlik Stratejisi var. “Dünya 5’ten büyüktür.” diyerek, Türkiye bölgenin lider ülkesi olacak hamasetiyle bu emperyalist-siyonist ittifaka karşı koyamazsınız. Yirmi yıldır İsrail burjuvazisiyle stratejik ortakısınız, hâlâ ticaret yapıyorsunuz. Şimdi sıkıştınız, geldiniz “Netanyahu, İsrail bize saldıracak.” diyorsunuz.

Türkiye'nin bir beka sorunu varsa o da sizin bu iş birlikçi tüccar dış politikanızdır. (TBMMTD, 8 Ekim 2024).

DEM Partili bazı milletvekillerinin ise birçok farklı tartışmada konuyu bir şekilde Türkiye'de bir sorun olarak gördükleri "Kürt meselesine" getirmekte kararlı tutumları dikkat çekicidir. Bu durumun örneklerinden biri doğrudan alıntıyla sunulmuştur:

Hakkı Saruhan Oluç (DEM Parti):

Cumhurbaşkanı Erdoğan dedi ki Filistin-İsrail savaşı için, yeni söyledi bunu: "Savaşın da bir adabı vardır. Ne İsrail ne de Filistin topraklarında tek bir masumun kanının akmaması gerektiğini söylüyoruz. Camilerin bombalanması, sivillerin öldürülmesi asla kabul edilemez." dedi, "Savaşın bir adabı, bir ahlakı vardır; tüm taraflar buna uymak zorundadır." dedi, bir şey daha söyledi "Adil bir barışın kaybedeni olmaz." dedi. Biz de aynen böyle düşünüyoruz. Cumhurbaşkanı Erdoğan, bunu İsrail-Filistin için söylüyorsa kuzeydoğu Suriye ve Rojava için de, orada yaşayan Kürt, Arap, Süryani, Ezidi halkları için desöylemek zorundadır. Çifte standarttan vazgeçmek, gerçekten Orta Doğu'ya demokrasi, barış, adalet getirmek istiyorsa bu iktidar böyle davranmak zorundadır. (TBMMTD, 10 Ekim 2023).

Muhalefet partilerinin iktidarın Filistin-İsrail politikasına yönelik eleştirileri, farklı siyasi görüşlerden partilerin benzer endişeleri paylaştığını göstermektedir. Bu eleştiriler temel olarak iktidarın farklı ülkelerle ilişkilerinde farklı yaklaşımlar sergilemesi üzerine odaklanmaktadır. CHP, Saadet Partisi, İYİ Parti, Emek Partisi ve DEM Parti milletvekillerinin açıklamaları incelendiğinde özellikle İsrail ile sürdürülen ekonomik ve diplomatik ilişkiler ile Filistin konusunda yapılan açıklamalar arasındaki farkın sorgulandığı görülmektedir.

Muhalefet partileri, iktidarın Suriye ve Mısır gibi ülkelerle diplomatik ilişkileri kesme kararı ile İsrail ile ilişkilerin devam ettirilmesi arasında bir çelişki bulunduğunu ifade etmektedir. Bu duruma ek olarak DEM Parti milletvekillerinin konuyu Türkiye'nin bölgesel politikalarına ve Kürt meselesi bağlamında değerlendirmeleri de dikkat çekmektedir. Genel olarak muhalefet partilerinin ortak vurgusu, dış politikada tutarlılık konusundaki beklentileri ve mevcut yaklaşımın farklı durumlar karşısındaki değişkenliği üzerine yoğunlaşmaktadır.

Muhalefet partileri, iktidarın geçmişteki "kahramanlık" iddialarından bugünkü "sembolik" adımlarına kadar uzanan geniş bir zaman dilimindeki tutarsızlıkları dile getirerek iktidara yönelik eleştirilerini sertleştirmişlerdir. Özellikle iktidarın 2009'daki Davos çıkışı, 2010'daki Mavi Marmara olayına yaklaşımı, sonrasında İsrail ile yapılan anlaşma ve bugünkü sembolik yaptırımlar arasındaki çelişkiler, muhalefet partilerinin en sesli argümanlarını oluşturmuştur. Bu eleştiri yöntemi, iktidarın sadece o anki politikalarını değil, genel güvenilirlik ve tutarlılığını da sorgulamaktadır. Muhalefet partileri, iktidarın her dönemde farklı söylemler geliştirdiğini ancak bunların arkasında durmadığını, pragmatik çıkarlar doğrultusunda sürekli pozisyon değiştirdiğini iddia etmişlerdir. Muhalefet milletvekillerinin söz konusu eleştiri açıklamalıdan bazıları örnek alıntılarla aşağıda sunulmuştur:

Erhan Usta (İYİ Parti):

Bir yandan, Gazze'de elektriği kesen İsrail'i eleştireceksiniz -ki bu bizim için de eleştirilmesi gereken bir husustur- fakat diğer yandan İsrail'in elektriğini siz vereceksiniz. Biz, Hükümetten Türkiye Cumhuriyeti devletine yakışır bir tavır sergileyip İsrail'e karşı hak ettiği yaptırımları uygulamaya koymasını beklerken eyleme geçen tek yaptırım Türkiye Büyük Millet Meclisinde Meclis Başkanı Sayın Numan Kurtulmuş tarafından Nescafe ve Coca-Cola'nın yasaklanmasıyla gerçekleşmiştir. Evet, maalesef Filistin mitingleri düzenleyip her gün İsrail'e lanet okuyan

Hükümetin uyguladığı tek yaptırım Mecliste kahveyi ve kolayı yasaklamak olmuştur. (TBMMTD, 8 Kasım 2023).

Mesut Doğan (Saadet Partisi):

Değerli arkadaşlar, kıymetli Ak Parti’li milletvekilleri; gençlik kollarınızı kahvecileri protesto etmeye gönderiyorsunuz da neden aynı hassasiyeti Hükümet olarak göstermiyorsunuz? Devlet, vatandaşına boykot çağrısında bulunurken neden aynı boykotu kendi uygulamıyor? Bir bardak kahveyle İsrail’in diz çökeceğine inanıyorsunuz da neden milyar dolarlık anlaşmaları iptal etmiyorsunuz? Vatandaşlarımız bugün marketlerde zaman harcıyor, emek veriyor, yerli ürün almak için ince eleyip sık dokuyor. Neden? İsrail’e bir mermi fazladan gitmesin diye. Ancak maalesef bu hassasiyetin en küçük bir zerresini bile taşıyorsunuz. (TBMMTD, 8 Kasım 2023).

Selçuk Özdağ (Gelecek Partisi):

Kalkacaksınız bir miting yapacaksınız; ardından da “Filistin’le ilgili biz burada diplomasi yürütüyoruz.” diyeceksiniz. Bir yandan Netanyahu’yu geçmişte maslahatgüzara kadar indiriyorsunuz, “one minute” diyorsunuz; ardından beş saat sonra, “Ben burada Şimon Peres’e demedim. Ben burada moderatöre dedim.” gibi laflarla Türk kamuoyunu, Türkiye kamuoyunu meşgul ediyorsunuz veyahut da “Tavşana kaç, taziya tut.” politikası izliyorsunuz. (TBMMTD, 15 Kasım 2023).

Yüksel Selçuk Türkoğlu (İYİ Parti):

Ey İsrail!” diyenler neredesiniz? “Ey Amerika!” “Ey Beyaz Saray!” diye haykırırlar hangi sütire gerisindesiniz? “One minute” nidanıza ne oldu? “Siz öldürmeyi iyi bilirsiniz.” diyen siz değil misiniz? İşte, şu an en iyi bildikleri işi yapmıyorlar mı? On binlerce günahsız insanın canına kıymadılar mı, kıymıyorlar mı? Siz ne yapıyorsunuz? “Dostlar alışverişte görsün.” türünden bir iki kınama yapıyormuş gibi görünüyorsunuz, hepsi o kadar. Üstelik, İsrail’le geniş kapsamlı ticaret faaliyetini devam ettiriyor olmanız, gemiler dolusu her kalemden malı itinayla katil ülkenin limanlarına ulaştırıyor olmanız hangi riyakârlığın sonucu? (TBMMTD, 16 Nisan 2024).

Muhalefet partilerinin geçmişten bugüne uzanan zaman dilimindeki örnekleri bir arada sunması, iktidarın söylem ve eylem arasındaki farklılıkları somutlaştırma çabasını yansıtmaktadır. Özellikle “One minute” çıkışı ve “Mavi Marmara” gibi sembolik olaylar ile bugünkü ticari ilişkilerin devamı arasında kurulan tezat, muhalefet retoriğinin temel dayanak noktalarını oluşturmaktadır. Kahve ve kola yasağı gibi küçük ölçekli adımlar ile milyar dolarlık anlaşmaların sürmesi arasındaki karşılaştırma, muhalefet partilerinin iktidarın samimiyetsizliği iddiasını güçlendirmek için kullandığı argümanlardır. Bu yaklaşım, muhalefet partilerinin iktidarın güvenilirliğini ve tutarlılığını sorguladığı kapsamlı bir eleştiri stratejisini ortaya koymaktadır.

4.2.2. Ticari İlişkilerin Devam Etmesi

Muhalefet partilerinin en sistematik ve çarpıcı eleştiri konularından biri, iktidarın İsrail’le ticari ilişkileri kesintisiz sürdürmesi olmuştur. Bu eleştiri, sadece ticaret rakamlarının büyüklüğü değil aynı zamanda ihraç edilen malların niteliği ve bu malların İsrail’in savaş kapasitesine olan katkısı üzerinden yapılmıştır. Muhalefet partileri özellikle çelik, çimento, petrol ve kimyasal madde ihracatının İsrail’in savaş endüstrisini doğrudan beslediğini ileri sürmüşlerdir. Bu ticarete dikkat çeken nokta, sadece hacminin büyüklüğü değil saldırıların başladığı tarihten sonra bile bu ticaretin devam etmesidir. Muhalefet partileri ortaya koyduğu veriler ve ileri sürdüğü iddialar ile iktidarın halka yönelik İsrail karşıtı söylemleri ile gerçekte uyguladığı politikalar arasındaki derin çelişki bulunduğunu savunmaktadır. Gemi trafiğinin

detaylı takibi ve hangi firmaların bu ticareti yürüttüğüne dair iddiaların odağında ise sadece devlet politikası eleştirisi değil iktidarla yakın sermaye çevrelerinin çıkar ilişkileri de gündeme getirilmiştir. Muhalefet partilerinin Türkiye-İsrail ticari ilişkilerine yönelik söylemlerinden bazıları doğrudan alıntılarla aşağıda sunulmuştur:

Dursun Müsavat Dervişoğlu (İYİ Parti):

Türkiye’de iktidarın kamuoyundan gizlemeye çalıştığı, medyayı sansürlediği bir gerçeği buradan, Türkiye Büyük Millet Meclisinden açıkça ifade ve ilan ediyorum: Daha geçtiğimiz hafta, Adana Ceyhan Limanı’ndan çıkan Seaviolet adlı bir tanker, 1 milyon varilden daha fazla petrolü İsrail’e taşımıştır. Türkiye’de mitingler düzenleyerek “Mehmetçik Gazze’ye.” sloganları atmak yetmiyor. Mehmetçik’imizi abluka altındaki Filistin’e göndermek isteyenler, eğer samimi olsaydılar evvela Türkiye üzerinden İsrail’e giden petrol akışını durdururlardı. Bir taraftan İsrail’e milyonlarca varil petrolü Türkiye üzerinden göndererek Tel Aviv’in enerji ihtiyacını karşılayacaksınız, diğer taraftan cumhuriyet kutlamalarına nazire yapar gibi büyük bayramımızın arifesinde Filistin mitingleri düzenleyip “Mehmetçik Gazze’ye.” diyeceksiniz. Bu, aklın kabul edebileceği bir durum değildir. (TBMMTD, 1 Kasım 2023).

İskender Bayhan (Emek Partisi):

Gazze’ye saldırıların başladığı ilk günden beri İsrail’e en az 300 gemi kalktı Türkiye limanlarından; petrol, çimento, demir çelik götürdüler İsrail’e, Filistinli çocuklara ise ölüm götürdüler. Bu işi yapanlar kim? ... Bunların gemilerini tek adam iktidarı yürütüyor. Şimdi Mecliste boykot kararı aldığınız Coca Cola’ya teşvik veren de siz değil misiniz? (TBMMTD, 23 Kasım 2023).

Meral Danış Beştaş (DEM):

İsrail’in kullandığı çeliğin yüzde 65’i Türkiye tarafından karşılanıyor, en büyük çelik tedarikçisi Türkiye. İsrail ile Türkiye arasındaki siyasi gerilimler nedense iki ülke arasındaki ticarete olumlu yansıyor, şaka gibi. İsrail’e işte “Ey, terör devleti.” diyor, Netanyahu’ya “kasap” diyor ama ticaret yükseliyor. (15 Aralık 2023).

Mustafa Adıgüzel (CHP):

Değerli arkadaşlar, Gazze’de saatte 5 çocuk ölüyor. Bakın, Hiroşima’daki felaketten daha büyük bir felakettir. Hiroşima’da çocuklar bir anda öldüler ve onun için şiirler yazdık biz fakat Gazze’de çocuklar bağıra bağıra ölüyor, saatte 5 çocuk ölüyor. Şimdi, Hükümet de arada bir çemkiriyor görünüyor ama gerçekte her türlü malzeme, gemiler dolusu her türlü lojistik devam ediyor. Arkadaşlar, lojistik, savaş kazandıran, kaybettiren bir olgudur. Bakın, ben size bazı rakamlar vereceğim: 2023’ün ilk on ayında İsrail’e tam 4 milyar 479 bin 242 dolarlık ihracat yapılmış. 2023’ün sadece Kasımında yapılan ihracat miktarı 328 milyon 426 bin 490. Arkadaşlar, silah ve mühimmat 2022 yılında 582 bin dolar iken, bakın, bu ilk on ayda 2’ye katlanmış, 823 bin dolar olmuş yani yıl sonuna gelindiğinde 2 kat artmış olacak; bu tezatı da burada dikkatinize sunuyorum. Bir yandan İsrail’e böyle yalandan çemkirirken, el altından da bu lojistik desteğin, silah desteği dâhil olmak üzere devam ettiğini söylemek istiyorum. (TBMMTD, 24 Aralık 2023).

Mustafa Kaya (Saadet Partisi):

Bakınız, çok önemli bir noktayı arz ediyorum: İsrail’in bomba yağdırmaya devam ettiği günlerde her bir milletvekilinin burada İsrail’i telin ettiği, kınadığı günlerde İsrail’e ekim, kasım, aralık aylarında 700’den fazla gemi gönderilmiş arkadaşlar. Bir daha söylüyorum: İsrail’e bu aylar içerisinde 700’den fazla gemi gönderilmiş. Bu gemilerle dört ayda toplam 1 milyar 340 milyon doların üzerinde ihracat yapılmış. İthalat rakamlarını da

ekleyince 7 ekimden bu yana 2 milyar dolara yakın ticaret yapılmış. Bunlar herhangi bir STK'nın verileri değil, bunlar Türkiye İstatistik Kurumunun verileri değerli arkadaşlar. (TBMMTD, 13 Şubat 2024).

Bu bölümde yer alan muhalefet partilerinin eleştirileri, Türkiye'nin İsrail politikasındaki söylem-eylem tutarsızlığı iddialarına odaklanan sistematik bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Doğrudan alıntılarda dikkat çeken nokta, eleştirilerin sadece genel siyasi tutum üzerinden değil, çeşitli rakamlar ve gemi trafiği verileri ile desteklenmesi ve bu durumun "lojistik destek" bağlamında değerlendirilmesidir. Muhalefet temsilcilerinin ortaya koyduğu veriler (İsrail'e yapılan milyarlarca dolarlık ihracat, 700'den fazla gemi trafiği, çelik ihracatının %65'lik oranı gibi) iktidarın kamuoyuna yönelik İsrail karşıtı söylemleri ile fiili politikaları arasında ciddi bir çelişki bulunduğu iddialarına kanıt olarak sunulmaktadır. Bu eleştiriler, aynı zamanda ticari ilişkilerin sadece devletlerarası bir mesele olmadığını, iktidarla yakın sermaye çevrelerinin de bu süreçte rol aldığını ima ederek konuyu ekonomi-politik bir zeminde tartışmaya açmaktadır. Muhalefet partilerinin bu sistematik yaklaşımı, Türkiye'nin Filistin meselesi konusundaki dış politika tutarlılığını sorgulayan güçlü bir argüman oluşturmakla birlikte konunun uluslararası hukuk, ticaret anlaşmaları ve jeopolitik dengeler gibi daha geniş boyutlarını da gündeme getirmektedir.

4.2.3. Kürecik ve İncirlik Üsleri Eleştirisi

Muhalefet partilerinin iktidara yönelik eleştirilerinin yoğunlaştığı en önemli konulardan biri, Türkiye topraklarında bulunan stratejik askerî üslerin İsrail'in güvenliği için kullanılması konusudur. Muhalefet partileri bu üsler üzerinden iktidarın İsrail karşıtı söylemlerinin samimiyetsiz olduğunu vurgulamaktadır. Kürecik Radar Üssü'nün İsrail'e yönelik füze saldırılarını engelleyici işlev görmesi ve İncirlik Üssü'nden İsrail'e asker ve silah taşıyan uçakların kalkması, muhalefet partilerinin sıkça dile getirdiği meseleler olmuştur. Muhalefet partileri, bu konuda iktidardan somut adım atmalarını talep ederken aynı zamanda bu üslerin kapatılmasının Türkiye'nin gerçek bir bağımsızlık politikası izlemesi için zorunlu olduğunu vurgulamışlardır. Bu eleştiri, sadece İsrail özelinde değil Türkiye'nin NATO içindeki konumu ve Amerika'ya olan bağımlılığı konusunda da geniş bir tartışma alanı açmıştır. Özellikle iktidarın "bağımsız dış politika" söylemleri ile bu üslerin varlığı arasındaki çelişki, muhalefet partilerinin en sık kullandığı argümanlardan biri olmuştur. Muhalefet partilerinin konuya ilişkin söylemlerinden bazıları doğrudan alıntılarla aşağıda sunulmuştur:

Mehmet Aşıl (Yeniden Refah Partisi):

Mademki artık hedef Türkiye'dir, öyleyse şu soruların cevabını arıyoruz: Suriye'yle neredeyse sınırları kaldıracığımız bir dönemde bu muazzam birlikteliği neden bozdunuz? Suriye ve İran sınır mayınlarını neden temizlettiniz? İsrail terör örgütü Gazze'ye saldırdığında değil de Lübnan ve İran'a saldırdığında mı asıl hedefin Türkiye olduğunu anladınız? Madem hedef Türkiye'dir, İsrail'le olan siyasi, iktisadi ve askerî ilişkileri neden sonlandırmıyorsunuz? Mademki "İsrail'in bir sonraki hedefi Türkiye. diyorsunuz, diplomatik ilişkileri neden kesmiyorsunuz? Bakü-Ceyhan Boru Hattı'nı neden kapatmıyorsunuz? Kürecik ve İncirlik üslerini neden kapattırmıyorsunuz? İsrail'le dolaylı ticareti neden sonlandırmıyorsunuz? (TBMMTD, 8 Ekim 2024).

Veli Ağbaba (CHP):

Eğer samimiyseniz Sayın Akbaşıoğlu, Filistin konusunda, bu katliamı yapan, sivil halkı katleden İsrail konusunda samimiyseniz gelin, hodri meydan, Kürecik'teki füze kalkanını hep beraber kapatalım. Kapatabilir misiniz? Yok, ağabeylerinizden korkarsınız. Buradan Amerika'ya meydan okumak kolay, İsrail'e meydan okumak kolay. Hodri meydan, biz destek vereceğiz, hodri meydan, yüreğiniz yetiyorsa, İsrail'den korkmuyorsanız,

Amerika'dan korkmuyorsanız, hodri meydan, Kürecik'teki, Malatya'daki füze kalkanını kapatalım. (TBMMTD, 19 Ekim 2023).

Necmettin Çalışkan (Saadet Partisi):

Bugün itibarıyla derhâl İsrail'le ilişkiler askıya alınmalı, Kürecik Radar Üssü kapatılmalı, İncirlik'in faaliyeti askıya alınmalı, ticari faaliyetler durdurulmalı, İsrail'e giden gemiler, gıda, yakıt ve su kesilmelidir. Bu konuda en küçük de olsa bir adım atılması gerekir. Bugün Meclis olarak buna bir duyarlılık göstermemiz son derece önemlidir. (TBMMTD, 31 Ekim 2023).

Selcan Hamşioğlu (İYİ Parti):

Eğer samimiyseniz davanızda Güneydoğu ve Konya Ovası'nda minik minik Tel Aviv'ler kurulmasına yol açan arazi satış yasalarını iptal edin, aynı tuzakla bugün karşı karşıya olan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni uyarın, İsrail'in güvenliği uğruna kapatamadığınız Kürecik'i kapatın, İncirlik'i kapatın. Bunların hepsini defalarca söyledik, yine de söyleriz. (TBMMTD, 29 Kasım 2023).

Yukarıda verilen muhalefet söylemleri, Türkiye'nin stratejik askerî üslerinin İsrail'in güvenlik sistemine entegre olması meselesini iç siyasi tartışmaların merkezine taşımaktadır. Kürecik ve İncirlik üslerinin statüsü üzerinden yapılan eleştirilerin, sadece Filistin meselesi ile sınırlı kalmayıp Türkiye'nin genel dış politika yaklaşımı ve NATO içindeki konumunu da kapsayan geniş bir perspektif sunduğu görülmektedir. Muhalefet temsilcilerinin meydan okuma dili, konunun siyasi retorik açısından oldukça keskin bir zemine taşındığını göstermektedir. Farklı ideolojik kökenlerden gelen partilerin bu konuda benzer taleplerde bulunması (üslerin kapatılması, ticari ilişkilerin sonlandırılması vb.) meselenin muhalefet cephesinde ne derece konsensüs oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Bu tartışmalar aynı zamanda Türkiye'nin "bağımsız dış politika" söylemi ile mevcut stratejik ortaklıkları arasındaki gerilimi de ortaya koymaktadır. Üslerin kapatılması talebinin somut bir siyasi öneri olarak sunulması, muhalefet partilerinin bu konuda teorik eleştiriyi aştığını ve alternatif politika önerileri geliştirdiğini işaret etmektedir.

4.2.4. Ekonomik Güçsüzlük ve Diplomatik Etkinsizlik İlişkisi

Muhalefet partilerinin önemli eleştirilerinden bir diğeri Türkiye'nin ekonomik gücündeki azalmanın doğrudan diplomatik etkinliğini zayıflattığı yönünde olmuştur. Bu analiz, sadece İsrail-Filistin meselesi özelinde değil, Türkiye'nin genel dış politika kapasitesinin değerlendirilmesi açısından da kritik önem taşımaktadır. Muhalefet partileri, iktidarın sebep olduğu ekonomik bozulma ve diğer yanlış politikalar nedeniyle Türkiye'nin bölgesel liderlik iddiasının çöktüğünü, artık masa kuramayan değil masalara çağrılmayı bekleyen bir ülke haline geldiğini vurgulamaktadır. Bu durumun en belirgin örneğinin ise İsrail-Filistin meselesinde Türkiye'nin arabuluculuk rolü oynamaya çalışması ancak bu konuda etkisiz kalması olarak gösterilmektedir. Muhalefet partileri ekonomik zayıflığın aynı zamanda iktidarın pragmatik politikalara yönelmesinin de temel nedeni olarak görmektedir. Muhalefet partileri, güçlü ekonomiye sahip olmayan bir ülkenin dış politikada prensipli duruş sergileyemeyeceğini, dolayısıyla iktidarın İsrail'le ilişkilerinde gösterdiği esnekliğin de bu ekonomik zayıflıktan kaynaklandığını savunmuşlardır. Konuya ilişkin açıklamalardan bazıları doğrudan alıntılarla aşağıda sunulmuştur:

Süreyya Öneş Derici (CHP):

İsterdik ki bu insanlık dramının sonlandırılmasında Türkiye daha etkin bir rol oynayabilirdi. Bu mümkün mü? Bugünkü şartlarda tabii ki değil. Ülkede kendi yarattığı ekonomik güçlükler sebebiyle yabancı sermaye girişine bel bağlamış bir iktidarın dışarıda hareket kabiliyeti de buna paralel olarak zayıflamış durumdadır. Maalesef Türkiye, bugün Batı'da olduğu gibi bölgemizde de ağırlığını yitirmiştir. (TBMMTD, 26 Ekim 2023).

Mahmut Dindar (DEM Parti):

Değerli milletvekilleri, İsrail'e "terör devleti" diyen Ak Parti iktidarı, ticari, siyasi, ekonomik açıdan İsrail ve NATO düzenine bağlı hâldedir. İsrail'in Birleşmiş Milletler, OECD ve diğer uluslararası kurumlara üyeliğine Türkiye hiçbir zaman karşı çıkmamıştır. Daha üç ay önce Erdoğan ve Ak Parti iktidarı Netanyahu'yla görüşmeyi ve basına poz vermeyi diplomatik başarı olarak kamuoyuna sunmuştu. Gazze'de kırk altı gündür katliamlar devam ederken istihbarattan güvenliğe, savunmadan sanayiye birçok alanda Türkiye ile İsrail'in anlaşmaları ve ticareti devam etmektedir. Parasını aldığı sürece Ak Parti Hükûmeti İsrail'in tüm hukuksuzluklarına susacaktır. Sivil bir katliam olan Mavi Marmara olayında da böyle olmuştu ve haklı olmasına rağmen Türkiye Hükûmeti para karşılığında susturulmuştu. (TBMMTD, 22 Kasım 2023).

Selçuk Özdağ (Gelecek Partisi):

Bir diğer taraftan, biliyorsunuz, Güney Afrika Cumhuriyeti Uluslararası Ceza Mahkemesinde bir dava açtı. Neyle ilgili? İsrail'in yapmış olduğu zulümlerle ve soykırımla ilgili. Peki, bu davayı bizim açmamız gerekiyor muydu? Bizim açmamız gerekiyordu, açamadık, çeşitli nedenlerle açamadık, imkânsızlıklar nedeniyle, ekonomik sıkıntılar nedeniyle, dış politikadaki savrulmalar nedeniyle. Hatta burada ticaretle ilgili itirazlarımızı yaptığımız zaman, konuştuklarınızda, Hasan Bitmez Vekilimiz vefat ettiğinde dahi "Biz o ticareti yapmıyoruz, buradan gemiler gitmiyor, transit gemiler de gitmiyor." dediniz, ardından şunu söylediniz, dediniz ki: "Bu gemiler Filistin'e gidiyor, Filistin'in limanı yok ve Filistin'den de İsrail'e gidiyor." diyerek bunu belirtmiştiniz, daha sonra ise bir Ulaştırma ve Altyapı Bakanınız 1,9 milyon tonluk malzemenin oraya gittiğini söyledi. Nereye? İsrail'e gittiğini fakat malzemelerin içeriğini söyleyemeyeceğini ve "Bunu da Ticaret Bakanına sorun." dediklerini biliyoruz. Ben sordum, Ticaret Bakanından bugüne kadar cevap gelmedi. (TBMMTD, 26 Temmuz 2024).

İsa Mesih Şahin (Gelecek Partisi):

Tabii, burada bir şeyi ifade etmek istiyorum: 2002 yılında üniversiteye başladım ben. 2003 yılında İkinci Körfez Savaşı başladığı dönemde iktisat hocamız şöyle bir şey söylemişti: "Türkiye'nin millî geliri 1 trilyon dolar olsaydı yani güçlü bir Türkiye olsaydı Amerika 10 bin kilometre öteden gelip Irak'ı vuramaz." demişti. Şimdi, burada, Türkiye'nin güçlü olması bölge açısından çok büyük bir önem ifade etmesi açısından önemli bir örnekti. Bugün de Türkiye, eğer beş, altı, on sene önceki gücünde olsaydı, diplomatik gücünde olsaydı, bu ekonomik krizi yaşamazdık, bu kadar savrulmazdık sanırım sözümüz bölgede daha fazla dinlenirdi, İsrail de bu kadar rahat hareket edemezdi diye düşünüyorum. Bunu da özellikle ifade etmek istiyorum. (TBMMTD, 29 Temmuz 2024).

Muhalefet milletvekillerinin bu açıklamaları, ekonomi ile dış politika kapasitesi arasındaki ilişkiye dair bir değerlendirme içermektedir. Konuşmalarda, Türkiye'nin ekonomik durumunun dış politikadaki etkinlik alanını sınırladığı, özellikle İsrail-Filistin meselesinde ara buluculuk ya da etkili diplomatik girişimlerde bulunma imkanını daralttığı ifade edilmektedir.

4.2.5. Uluslararası Hukuk ve Adalet Mekanizmaları Eleştirisi

Muhalefet partilerinin iktidarı eleştirdiği önemli noktalardan biri, Türkiye'nin uluslararası hukuk mekanizmalarında İsrail'e karşı dava açma konusunda öncü rol oynamaması olmuştur. Bu eleştiri, iktidarın sadece söylemde kalmakla yetindiği, hukuki süreçlerde aktif rol almadığı iddiasına yöneliktir. Özellikle Güney Afrika'nın Uluslararası Adalet Divanı'nda İsrail aleyhine açtığı soykırım davasında Türkiye'nin

öncülük etmemesi, muhalefet partileri tarafından önemli bir eksiklik olarak görülmüştür. Bu durum, iktidarın uluslararası hukuk konusundaki yaklaşımının da ne kadar tutarsız olduğunu gösteren bir örnek olarak değerlendirilmiştir. Muhalefet partileri, Türkiye gibi bir ülkenin İsrail'in uluslararası hukukta yargılanması konusunda liderlik yapması gerektiğini, ancak iktidarın bu konuda da etkisiz kaldığını vurgulamışlardır. Ayrıca, uluslararası hukuk çerçevesinde soykırım suçlamasının ticari anlaşmaları iptal etme gerekçesi olabileceği konusu da muhalefet partileri tarafından gündeme getirilmiştir. Muhalefet milletvekillerinin konuya ilişkin ifadelerinden bazıları doğrudan alıntılarla aşağıda sunulmuştur:

Selçuk Özdağ (Gelecek Partisi):

Bir diğer taraftan, biliyorsunuz, Güney Afrika Cumhuriyeti Uluslararası Ceza Mahkemesinde bir dava açtı. Neyle ilgili? İsrail'in yapmış olduğu zulümlerle ve soykırımla ilgili. Peki, bu davayı bizim açmamız gerekiyor muydu? Bizim açmamız gerekiyordu, açamadık, çeşitli nedenlerle açamadık, imkânsızlıklar nedeniyle, ekonomik sıkıntılar nedeniyle, dış politikadaki savrulmalar nedeniyle... (TBMMTD, 26 Temmuz 2024).

Ömer Faruk Gergerlioğlu (DEM Parti):

İkincisi, "jus cogens" diyorum, teknik bir terim. Soykırım ihtimali, ticari korumadan çok daha üstün bir gerekçedir. Bakın, Bosna-Sırbistan savaşını incelediğiniz zaman orada da Uluslararası Adalet Divanı "Soykırım durumunda uluslararası anlaşmalar iptal edilir." der. Peki, niye iptal etmiyorsunuz? Üç kuruş para kazanmak için mi iptal etmiyorsunuz? Her şey ortada arkadaşlar, soykırım yapan bir ülke var karşımızda ve oluk oluk buradan petrol akıyor. Bizim sayemizde Azerbaycan'ın petrolöluk oluk İsrail'e akıyor, Filistin'de de bizim sayemizde, iktidarınız sayesinde kan akıyor. Neredesiniz? Timsah gözyaşları dökerken çok güzel değil mi? (TBMMTD, 10 Ekim 2024).

Muhalefet partilerinin uluslararası hukuka yönelik vurgu yaptıkları bir diğer durum ise dünyanın ve uluslararası örgütlerin Gazze'ye yapılan saldırılara karşı tepkisizliğidir. Birçok milletvekili Birleşmiş Milletler, NATO, AB gibi uluslararası kuruluşların ve özellikle ABD gibi büyük devletlerin yapılan saldırılara karşı sessizliğinden şikayetçi olmuştur. Burada vurgulamak gerekir ki bu tepikler Ak Parti ve MHP milletvekilleri tarafından da sıkça dile getirilmiştir. Muhalefet milletvekillerinin konuya ilişkin ifadelerinden bazıları doğrudan alıntılarla aşağıda sunulmuştur:

Muhammed Ali Fatih Erbakan (Yeniden Refah Partisi):

Putin için tutuklama kararı çıkartan uluslararası toplumun benzer şekilde Netanyahu için de bir tutuklama kararı çıkarması için gerekli girişimlerin yapılması, Netanyahu'nun Adalet Divanında yargılanması için gerekli girişimlerin yapılması...gerekir. (TBMMTD, 19 Ekim 2023).

Dursun Müsavat Dervişoğlu (İYİ Parti):

İsrail fosfor dâhil tüm yasaklı mühimmatı kullanıyor, kadın, çocuk demeden katlediyor, hayâ ve vicdan, ahlak tanımıyor ancak ortada görünen ne bir Birleşmiş Milletler var ne de tecelli eden bir uluslararası adalet ve hukuk. (TBMMTD, 30 Kasım 2023).

Bu eleştiriler, Türkiye'nin İsrail-Filistin konusundaki uluslararası hukuk yaklaşımına yönelik muhalefet partilerinin temel kaygılarını yansıtmaktadır. Muhalefet, özellikle Güney Afrika'nın Uluslararası Adalet Divanı'nda açtığı soykırım davasında Türkiye'nin öncü rol almamış olmasını önemli bir eksiklik olarak değerlendirmektedir. Bu durumun, iktidarın söylem düzeyinde güçlü tepkiler vermesine rağmen hukuki süreçlerde benzer kararlılık göstermediği şeklinde yorumlandığı görülmektedir. Aynı zamanda, Putin için tutuklama kararı çıkarken Netanyahu için benzer adımların atılmamasına yönelik eleştiri, uluslararası adalet sistemindeki çifte standartları da gözler önüne sermektedir. Ayrıca, uluslararası

örgütlerin ve büyük devletlerin Gazze'deki gelişmelere yönelik tepkisizliğinden duyulan rahatsızlık da hem muhalefet hem de iktidar partileri tarafından dile getirilmektedir. Muhalefet partileri, soykırım iddialarının ticari anlaşmaları iptal etmek için geçerli bir hukuki gerekçe oluşturabileceğini de tartışma konusu yapmaktadır. Bu tartışmalar, Türkiye'nin uluslararası hukuk mekanizmalarında nasıl bir pozisyon alması gerektiği konusundaki çeşitli görüşleri ortaya koymaktadır.

4.2.6. İsrail'in Terör Devleti Tanımı ve Filistin Direnişinin Meşruluğu

Muhalefet partilerinin ortak yaklaşımlarından biri, İsrail'i açık şekilde terör devleti olarak tanımlamaları ve Filistin halkının direnişini meşru görmeleridir. Bu durum iktidar ve muhalefetin söz konusu konuda hemfikir olduğunu göstermektedir. Muhalefetin bu yaklaşımının da sadece güncel olaylar üzerinden değil tarihsel perspektife dayalı olarak geliştiği görülmektedir. Muhalefet partileri, İsrail'in 1948'den beri uyguladığı politikaların sistematik olarak terör niteliği taşıdığını, sivil halka yönelik saldırılarının uluslararası hukuk açısından savaş suçu oluşturduğunu vurgulamışlardır. Özellikle hastane, okul ve ibadethanelere yönelik saldırılar, İsrail'in terör devleti karakterinin en somut delilleri olarak sunulmuştur. Aynı zamanda, Filistin halkının işgale karşı gösterdiği direnişin, uluslararası hukuk ve Türkiye'nin kendi tarihsel deneyimi açısından meşru olduğu vurgulanmıştır. Bu konuda özellikle Türkiye'nin Milli Mücadele deneyimi ile Filistin direnişi arasında paralellik kurulmuştur. Muhalefet partilerinin bu düşüncesini yansıtan ifadelerden bazıları doğrudan alıntılarla aşağıda sunulmuştur:

Hasan Batmaz (CHP):

Hakikati saptırmanın örneklerinden birkaçı son günlerde yoğun olarak İsrail'in yaptıklarını makul ve meşruymuş gibi sunma çabalarında sergileniyor. Örneğin "Filistin devleti" diye bir devlet yokmuş gibi gafletle konuşanlar ya da her şey güllük gülistanlıkken Filistinliler İsrail'e saldırmış gibi anlatan haberciler, yorumcular, siyasiler...Şayet direniş hareketlerinin zorbalığa karşı verdiği hak ve hukuk mücadelesini görmüyor da sadece İsrail'in gasp ettiği topraklardaki kayıplarını görüyorsanız medyanın size oynadığı oyunun içerisindeyiz demektir. Filistin'de işgale karşı mücadeleyi bir direniş değil de terör faaliyeti görmek bütünüyle hak gaspına uğramış bir direniş olan Milli Mücadele'yi hiç anlamamış olmak demektir. Zulme ve barbarlığa karşı direnişi terör eylemi saymak siyonist medyanın dezenformasyon ağına düşmek demektir. Filistinlilerin işgale karşı bu direnişi asla bir terör değildir ama yeryüzündeki bütün vicdan sahibi insanların hemfikir oldukları üzere İsrail bir terör devletidir. Evet, İsrail bir terör devletidir. (TBMMTD, 25 Ekim 2023).

Erhan Usta (İYİ Parti):

Esir takasında dikkat edilmesi gereken diğer husus da şudur ki: Kendisinin devlet olduğunu savunan İsrail'in kadın ve çocukları esir tutmasıdır. Hiçbir devlet elinde silah olmayan, savaşta tehdit ve tehlike yaratmayacak olan kadın ve çocukları esir almaz. İsrail, bu tutumuyla bir kez daha tüm dünyaya terör devleti olduğunu ispat etmiştir. (TBMMTD, Kasım 2023).

Ömer Faruk Gergerlioğlu (DEM):

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; çok acil bir durum var; İsrail, Refah'a kara harekâtı düzenlemek üzere. 1,5 milyon insan -Refah nüfusunun 5 katı- Refah'ta sıkışmış durumda ve İsrail korkunç soykırıma devam etmek istiyor. İsrail'e "Dur!" diyoruz. Türkiye nitelikli bir şekilde "Dur!" diyemiyor; hamaset yapıyor ve İsrail soykırıma devam ediyor. Canlı yayında bir soykırım var değerli arkadaşlar. Bakın, son iki günde 100 kişi katledildi,

şu ana kadar 12 bini bebek ve çocuk, 8 bini kadın 28 bin insan katledildi. (TBMMTD, 13 Şubat 2024).

Cemalettin Kani Torun (Saadet Partisi):

Şu an Gazze’de, yanı başımızda açlık ve kıtlık kol gezmekte, insanlar açlıktan ölümlerle karşı karşıya kalmış ve hatta açlıktan ölümler başlamıştır. Özellikle kuzey Gazze’de sokaklardan topladıkları unları ceplerine dolduran, bir kepçe yemeği görünce gözyaşlarına hâkim olamayan çocukları zannediyorum hepiniz gördünüz. (TBMMTD, 27 Şubat 2024).

Bu konuya yönelik muhalefet partilerinin yaklaşımı hem söylem hem de argüman açısından oldukça tutarlı bir çizgi sergilemektedir. Farklı muhalefet partilerinden milletvekillerinin İsrail’i terör devleti olarak tanımlamaları ve Filistin direnişini meşru görmelerinde ortak bir duruş gözlenmektedir. Bu yaklaşım, muhalefet partilerinin konuya sadece güncel gelişmeler üzerinden bakmadığını aynı zamanda tarihsel perspektifle değerlendirdiğini göstermektedir. Özellikle Türkiye’nin Milli Mücadele deneyimi ile Filistin direnişi arasında kurulan paralellik, konunun ulusal tarihsel referanslarla ele alındığını ortaya koymaktadır. Muhalefet partilerinin sivil hedeflere yönelik saldırıları, esir alınan kadın ve çocukları, yaşanan insani krizi somut deliller olarak sunması, argümanlarını güçlendirme çabası olarak değerlendirilebilir. Bu duruş, muhalefet partilerinin İsrail-Filistin meselesindeki net tarafgirliklerini ve konuya yaklaşımlarındaki belirginliği yansıtmaktadır. Aynı zamanda, bu söylemlerin Cumhuriyet partileri tarafından da benzer şekilde dile getirilmesi, konunun Türk siyasetinde geniş bir mutabakat alanı oluşturduğunu göstermektedir.

4.2.7. Somut Çözüm Önerileri, İcraat Çağrısı ve İdeolojik Farklılıklarla Yaklaşım Çeşitliliği

Muhalefet partileri, İsrail’in Filistin’e yönelik saldırılarına ilişkin değerlendirmelerinde hem iktidarı çeşitli yönlerden eleştirmiş hem de kendi siyasi düşünceleri ekseninde politika önerilerinde bulunmuşlardır. Ancak bu önerilerin kapsamı, içeriği ve uygulanabilirliği partiler arasında belirgin biçimde farklılık göstermektedir. Bazı muhalefet temsilcileri, Türkiye’nin dış politika söylemi ile uygulamaları arasında uyumsuzluk bulunduğu yönündeki iddialarını dile getirerek diplomatik ilişkilerin durdurulması, ticari faaliyetlerin sınırlandırılması veya askeri iş birliklerinin yeniden gözden geçirilmesi gibi adımlar önermiştir. Diğer yandan, bazı muhalefet partileri ise uluslararası hukuk çerçevesinde çok taraflı girişimlerin artırılması, diplomatik kanalların etkinleştirilmesi ve bölgesel diyalog mekanizmalarının güçlendirilmesi yönünde daha diplomatik nitelikli önerilerde bulunmuştur.

Mustafa Erdem (CHP):

İktidar icraat yapar, icraat. Eğer, yüreğiniz varsa, eğer bu işte samimiyseniz gelin, İsrail’e karşı ekonomik yaptırımları, siyasi yaptırımları uygulayın. (CHP sıralarından alkışlar) Gelin, o sözleşmeleri yırtın ki insanlar sizin samimi olduğunuza inansın. (TBMMTD, 25 Ekim 2023).

Mahmut Arıkan (Saadet Partisi):

Değerli milletvekilleri, bizim iktidardan beklentimiz şu: D8 gibi, İslam İşbirliği Teşkilatı gibi uluslararası kuruluşlar toplanır, İsrail’e karşı güçlü ve caydırıcı yaptırımlar karara bağlanır. Şunu son olarak ifade etmek istiyorum: Bir sonraki hastanenin bombalanmasını miting değil icraat önleyecektir diyor. (TBMMTD, 25 Ekim 2023).

Necmettin Çalışkan (Saadet Partisi):

Hükümetin artık miting yapmaktan öte icraat yapması gerekir. Bugün, bu harekâta karşı asla seyirci kalamayız. Buraya sahip çıkmak, insani, vicdani, İslami, tarihi, milli görevimizdir. Bugün itibarıyla derhâl İsrail’le

ilişkiler askıya alınmalı, Kürecik Radar Üssü kapatılmalı, İncirlik'in faaliyeti askıya alınmalı, ticari faaliyetler durdurulmalı, İsrail'e giden gemiler, gıda, yakıt ve su kesilmelidir. Bu konuda en küçük de olsa bir adım atılması gerekir. (TBMMTD, 31 Ekim 2023).

Muhammed Ali Fatih Erbakan (Yeniden Refah Partisi):

Unutmamalıyız ki bu sorun sadece Filistinlilerin sorunu değil tüm İslam aleminin, Türkiye'nin ve hatta bütün insanlığın sorunudur. Bütün insanlığa düşmanca yaklaşan ve insan yerine dahi koymayan dünya siyonizmine karşı aksiyon almak için daha neyi bekleyeceğiz? Gün bugündür, tüm İslam âlemi olarak kıyama kalkma ve mutlaka fiilî adımlar atma günüdür. Bu kıyama en güçlü şekilde Türkiye'nin yapması gereklidir çünkü ecdadımız asırlar boyunca orada huzurun ve barışın güvencesi oldu. (TBMMTD, 19 Ekim 2023).

İsa Mesih Şahin (Gelecek Partisi):

Türkiye olarak biz de ne kadar somut adım atabiliyoruz, bu gerçekliği de konuşmak zorundayız. Maalesef, çok fazla somut adım da atabilmiş değiliz. Başta Türkiye olmak üzere bölge ülkeleri İsrail'e karşı ticari ambargo, hava sahasını kapatma gibi somut adımları atmak zorundadır, İsrail'e sıkı bir markaj uygulamak zorundadır. Bu anlamda bu meseleyi daha fazla sahiplenmek zorundayız. (TBMMTD, 14 Kasım 2023).

Sezai Temelli (DEM Parti):

Evet, İsrail saldırılarına karşı onlarca kez kınamada bulunduk, yine kınamalara devam ediyoruz ama bu saldırıyı durduramadığımız gibi savaş bütün Orta Doğu'da olanca hızıyla yayılmaya devam ediyor. 22 Arap ülkesi var. Diyoruz ki: Bu Arap ülkeleri neden engel olmuyor, bu Arap kardeşliği nerede? Aslında bizi yanıltan şey şu: Bütün o devletler hatta bizim durduğumuz yer hatta İsrail'in içinde olduğu şey kapitalist sistemin bizatihi kendisidir. Kapitalist sistemin savaşları Orta Doğu'yu yakmaya, yıkmaya devam ediyor. İşte, o gördüğümüz ticaret hatları, enerji hatları yani Orta Doğu'nun paylaşım savaşına aslında biz de bir yerde ortak oluyoruz. Bunu durdurmanın yolu, Orta Doğu halkları için, Orta Doğu'da yaşayan insanlar için bir barış siyasetiyle adım atmaktan geçiyor. Bunun yolu var mıdır? Vardır. Bunun yolu üçüncü yoldur. Bunun yolu barış siyasetidir. (TBMMTD, 2 Ekim 2024).

İskender Bayhan (Emek Partisi):

Gerçekleri altüst ederek hiçbir yere varamazsınız. Siyonist İsrail'in arkasında ABD emperyalizminin 2022 Ulusal Güvenlik Stratejisi var. "Dünya 5'ten büyüktür." diyerek, Türkiye bölgenin lider ülkesi olacak hamasetiyle bu emperyalist-siyonist ittifaka karşı koyamazsınız. Yirmi yıldır İsrail burjuvazisiyle stratejik ortakısınız, hâlâ ticaret yapıyorsunuz. Şimdi sıkıştınız, geldiniz "Netanyahu, İsrail bize saldıracak." diyorsunuz. Türkiye'nin bir beka sorunu varsa o da sizin bu iş birlikçi tüccar dış politikanızdır. Bir kez daha söylüyoruz: NATO'dan çıkın, yabancı üsleri kapatın, İsrail'le ticari ve diplomatik ilişkileri dondurun. (TBMMTD, 8 Ekim 2024).

Genel olarak TBMM'deki tartışmalar, muhalefet partilerinin meseleye yönelik tutumlarının kendi ideolojik pozisyonlarıyla ilişkili olarak çeşitlendiğini göstermektedir. Sağ eğilimli partiler dinî ve ahlaki sorumluluk vurgusunu öne çıkarırken sol eğilimli partiler konuyu uluslararası hukuk ve insan hakları perspektifinden değerlendirmiştir. Milliyetçi çizgideki partiler ise Türkiye'nin bölgesel güvenlik çıkarları çerçevesinde bir tutum benimsemiştir. Bu çeşitlilik, muhalefetin homojen bir aktör olarak hareket etmediğini, farklı toplumsal ve ideolojik referanslardan beslenen, zaman zaman birbiriyle örtüşen ancak farklı öncelikler içeren politik yaklaşımlar geliştirdiğini ortaya koymaktadır.

Sonuç

Bu çalışmada İsrail'in 7 Ekim 2023 sonrası Filistin'e yönelik saldırılarının TBMM'ye yansımaları sistematik olarak analiz edilerek Türk demokrasisinin dış politik krizlere tepki verme biçimi ve yasama organının dış politika yapım sürecindeki rolü ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bir yıllık dönemde 116 TBMM Birleşim tutanağından elde edilen bulgular, iktidar ve muhalefet partileri arasında söylem düzeyinde benzerlikler bulunsa da, yaklaşım ve öncelikler açısından belirgin farklılıkların varlığını ortaya koymaktadır. Hem Cumhur İttifakı hem de muhalefet partilerinin İsrail'i terör devleti olarak tanımlaması, Filistin halkının direnişini meşru görmesi ve ABD gibi büyük devletler, İslam ülkeleri ile uluslararası kuruluşların tepkisizliğine yönelik ortak vurguları, konunun Türk siyasi gündeminde geniş bir konsensüs oluşturduğunu göstermektedir. Ancak bu ortak söylemin arkasındaki motivasyonlar ve önerilen çözümlerin çeşitliliği, demokrasinin çoğulcu yapısının doğal bir yansıması olarak değerlendirilebilecektir.

Çalışmanın önemli bulgularından biri, muhalefet partilerinin Cumhur İttifakı'nın söylemsel tutumu ile pratik politikaları arasında farklılıkların bulunduğu yönündeki eleştirilerdir. İktidarın İsrail'e yönelik eleştirel söylemlerinin yanı sıra ticari ilişkileri sürdürmesi ve bazı stratejik anlaşmaları devam ettirmesi, modern demokrasilerde siyasi partilerin ideolojik kimliklerini koruma ile pragmatik politikalar uygulama arasındaki dengeyi kurma zorluğunu gözler önüne sermektedir. Bu durum, demokratik sistemlerde dış politika yapım sürecinin karmaşıklığını ve çok boyutluluğunu yansıtan doğal bir durum olarak değerlendirilebilecektir.

İç politika dinamiklerinin dış politik pozisyonlara etkisi, çalışmanın ortaya koyduğu önemli bulgulardan biridir. Siyasi partilerin seçmen kitlesinin beklentilerine yanıt verme çabaları, dış politik söylemlerin şekillenmesinde etkili olmaktadır. Bu etkileşim, demokratik sistemlerde toplumsal duyarlılıkların siyasi karşılık bulmasının doğal bir yansıması olmakla birlikte uzun vadeli stratejik politika geliştirme süreçlerinde bazı zorluklar yaratabilmektedir. Bu noktada özellikle Ak Parti ve MHP milletvekillerinin İsrail karşıtı söylemlerinin, büyük ölçüde toplumsal beklentilerle uyumlu olduğu görülmektedir.

Ekonomik çıkarlar ile siyasi duruş arasındaki ilişki, çalışmanın dikkat çeken tespitlerinden biridir. Muhalefet partilerinin ticari ilişkilere yönelik sorgulamaları, iktidarın ekonomik realiteler ile siyasi söylemler arasında denge kurma arayışını yansıtmaktadır. Küresel ekonomik sistemde yer alan ülkelerin, çoklu bağımlılık ilişkileri nedeniyle dış politikada farklı faktörleri göz önünde bulundurma zorunluluğu, modern devletlerin karşılaştığı ortak bir durumdur. İktidarın bu konudaki savunmaları, pragmatik yaklaşımların yanı sıra Filistin halkına yardım ulaştırma gerekçeleri üzerine kurulmaktadır.

Muhalefetin iktidarı denetleme işlevinin görünürlüğü, çalışmanın önemli sonuçlarından biridir. Muhalefet partilerinin sistematik sorgulamaları, demokratik denetim mekanizmalarının işleyişini göstermektedir. Bu denetim süreci, farklı perspektiflerin parlamentoda temsil edilmesini sağlarken kamuoyunun konuya ilişkin çok boyutlu bir değerlendirme yapabilmesine katkı sunmaktadır. Muhalefet partileri kendi siyasi ideolojileri çerçevesinde konuya ilişkin çeşitli politika önerileri sunarak iktidarı eleştirmiştir.

Türkiye'nin bölgesel konumu ve diplomatik kapasitesine ilişkin değerlendirmeler, çalışmanın ortaya koyduğu önemli temalardan biridir. Farklı siyasi partilerin Türkiye'nin bölgesel rolüne ilişkin farklı değerlendirmeleri, ülkenin dış politika kapasitesinin çeşitli açılardan ele alınabildiğini göstermektedir. İktidar ve muhalefet arasındaki bu değerlendirme farklılıkları, demokratik tartışmanın doğal bir sonucu olarak görülebilecektir. Türkiye'nin İsrail-Filistin meselesindeki diplomatik çabalarının etkinliği konusunda da farklı görüşler bulunmaktadır.

Uluslararası hukuk mekanizmalarının kullanımı konusundaki yaklaşımlar, çalışmanın dikkat çekici bulgularından biridir. Muhalefet partilerinin Türkiye'nin uluslararası hukuki süreçlerde daha aktif rol alması gerektiği yönündeki önerileri, ülkenin güç kapasitesinin geliştirilmesine yönelik alternatif yaklaşımları yansıtmaktadır. İktidarın mevcut diplomatik çabalarını yeterli görmesi ile muhalefetin daha kapsamlı adımlar önerilmesi arasındaki farklılık, demokratik tartışmanın zenginliğini göstermektedir.

Toplumsal duyarlılık ile siyasi karşılık arasındaki ilişki, çalışmanın önemli tespitlerinden biridir. Türk toplumunun Filistin konusundaki duyarlılığının, siyasi partilerin söylemlerinde karşılık bulması, demokratik temsil mekanizmalarının işleyişini göstermektedir. Boykot kampanyalarının yaygınlaşması ve sivil toplumun aktif katılımı, toplum-siyaset etkileşiminin canlılığını yansıtmaktadır. Bu toplumsal mobilizasyonun parlamentoya yansması, demokratik katılımın farklı boyutlarını ortaya koymaktadır.

Çalışmanın bulguları, Türkiye'de yasama organında temsil edilen siyasi partilerin dış politikadaki görüşlerinin çeşitliliğini gözler önüne sermektedir. TBMM'nin dış politik konulardaki tartışmaları hem yürütmeyi destekleme hem de alternatif görüşleri ifade etme işlevi görmektedir. Meclisin bu rolü, demokratik siyasal süreçlerin doğal işleyişinin bir parçası olarak değerlendirilebilecektir. Farklı siyasi partilerin çeşitli yaklaşımlar sergilemesi, Türkiye'deki siyasal çoğulculuğun bir yansıması olarak görülebilecektir.

Bu çalışmanın bulguları aynı zamanda TBMM'de gerçekleştirilen dış politika temalı tartışmaların yalnızca güncel olaylara verilen tepkiler olmaktan öte, partilerin dış politika alanındaki tutum, öncelik ve stratejik yönelimlerinin bir yansıması olduğunu göstermektedir. Meclis'teki söylemler, her bir partinin kendi siyasi kimliğini, dünya görüşünü ve temsil anlayışını dış politika alanında yeniden kurduğu bir ifade biçimi olarak işlev görmektedir. Bu nedenle TBMM kürsüsünde dile getirilen ifadeler, yalnızca politik tavırların değil aynı zamanda demokratik temsilin ve kamuoyu oluşturma süreçlerinin de bir uzantısıdır. Cumhuriyet İttifakı bileşenleri ile muhalefet partilerinin söylemlerinde gözlenen farklı yönelimler, Türkiye'nin dış politika tartışmalarında yasama organının giderek daha belirgin bir rol üstlendiğini göstermektedir. İktidar partilerinin söylemlerinde insani diplomasi, ulusal güvenlik ve tarihsel sorumluluk vurguları öne çıkarken muhalefet partileri bu yaklaşımları tutarlılık, etki ve hesap verebilirlik üzerinden değerlendirmektedir. Bu durum, Türk demokrasisinde dış politikanın yalnızca yürütme organına ait bir alan olmadığını, meclis tartışmaları aracılığıyla farklı aktörlerce yorumlanan ve şekillenen bir süreç olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bakış açısıyla çalışma, Meclis'teki söylemlerin ardındaki motivasyonları görünür kılarak dış politika çalışmalarına yeni bir analitik çerçeve sunmaktadır. TBMM'deki tartışmaların analiz edilmesi, Türkiye'nin İsrail-Filistin politikasının çok katmanlı doğasının ve demokratik kurumlar aracılığıyla nasıl tezahür ettiğinin anlaşılmasına katkı sağlamaktadır. Böylece çalışma, dış politika konularının yasama bağlamında incelenmesine yönelik literatüre hem kuramsal hem de metodolojik bir katkı sunmaktadır.

Sonuç olarak bu çalışma Türkiye'nin İsrail-Filistin konusundaki politikasının yasama boyutunu analiz ederek demokratik kurumların işleyişine dair çeşitli bulgular ortaya koymuştur. İktidar ve muhalefet arasındaki yoğun tartışmalar, Türkiye'de demokratik siyasal rekabetin dinamik yapısını yansıtmaktadır. Farklı yaklaşımların Meclis'te temsil edilmesi ise demokratik tartışma kültürünün canlılığını göstermektedir. Çalışmanın bulguları, yasama diplomasisinin çeşitli boyutları ve demokratik kurumların dış politika süreçlerindeki rolü hakkında önemli değerlendirmeler sunmaktadır. Gelecekte benzer konularda yapılacak çalışmalar için de faydalı olabileceği düşünülen bu araştırma, Türkiye'nin mevcut yönetim sistemi bağlamında yasama organlarının dış politika yapım süreçlerindeki işlevlerinin anlaşılmasına katkı sağlayabilecektir.

Kaynakça

- Akçakaya, M. & Özdemir, A. (2018). Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ve siyasal istikrar. *Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 53 (3), 922-944. 10.15659/3.Sektor-Sosyal-Ekonomi.18.11.996
- Armutlu, A. (2025). Neorealizm perspektifinden İsrail-Filistin sorunu: Tarihsel kökenlerden günümüze uzanan bir mücadele örneği. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 13 (1), 23-51.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (2), 368-388. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.598299>
- Bengio, O. (2004). *The Turkish-Israeli relationship: Changing ties of Middle Eastern outsiders*. Palgrave Macmillan.
- Bozan, M. (2023). Birleşmiş Milletlerde demokratikleşme sorunu. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (76), 254-271. <https://doi.org/10.51290/dpusbe.1255386>
- Bozaslan, B. M. & Acar, E. (2020). Rus ve Türk tipi başkanlık sistemi: Karşılaştırmalı bir analiz. *Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisi*, 1 (1), 49-59.
- Dik, E. (2025). Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde bakanlıklar. A. Yılmaz Uçar (Ed.), *Parlamenter hükümet sisteminden Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine Türkiye’de kamu yönetiminin dönüşümü* içinde (ss.75–200). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Doğan, K. C. & İnankul, H. (2021). Demokrasi kavramı bağlamında eski türklere iktidar, bürokrasi ve divan geleneği: Büyük Selçuklu Devleti üzerine bir değerlendirme. *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5 (1), 91-108.
- Falk, R. (2018). *Palestine and the law: The legal aspects of the Israeli-Palestinian conflict*. Routledge.
- Gökçe, G., Şahin, A. & Örselli, E. (2002). Türkiye’de siyasetin bürokrasi üzerindeki etkisi: Siyasallaşma. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2 (4), 45-58.
- Güler, E., Ay, H. & Önder, Ö. (2025). Yasama organının gündem oluşturma sürecinde dirençli kentler. *Memleket Siyaset Yönetim*, 20 (44), 177-204. <https://doi.org/10.56524/msydergi.1538756>
- Hale, W. (2013). *Turkish foreign policy since 1774* (3. bs.). Routledge.
- Karakaya, İ. (2023). Soğuk Savaş sonrası siyasi, sosyo-ekonomik ve askeri açıdan Türkiye-İsrail ilişkileri. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12 (Özel Sayı), 186-200. <https://doi.org/10.33206/mjss.1326963>
- Kemiksiz, N. N. (2019). Arap-İsrail sorunu ve bölgesel yansımaları. *Journal of Awareness*, 3 (5), 127-144. <https://doi.org/10.26809/joa.2018548623>
- Morris, B. (2001). *Righteous victims: A history of the Zionist-Arab conflict, 1881-2001*. Vintage Books.
- Mucuk, H., Özdemir, H. & Anık, M. A. (2023). El-Aksa Tufanı Operasyonu ve Türkiye’de kamuoyunun Filistin algısı. *Fikriyat*, 3 (2), 101-118.
- Öz Yıldız, S. (2019). Filistin’de kadın hareketlerine genel bir bakış: 1897-1997. *Filistin Araştırmaları Dergisi*, (6), 33-55.

Sözen, S. (2011). Türkiye’de Demokratikleşme ve kamu yönetimi reformu: Son on yıla genel bir bakış. *Türk İdare Dergisi*, (473), 133- 148.

TBMM (2025). Genel Kurul Tutanakları. Erişim 6 Temmuz 2025, <https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakMetinleri>

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD) (1 Ekim 2024). 28. Dönem, 3. Yasama Yılı, 1. Birleşim

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD) (1 Kasım 2023). 28. Dönem, 2. Yasama Yılı, 16. Birleşim

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD) (10 Ekim 2024). 28. Dönem, 3. Yasama Yılı, 6. Birleşim

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD) (10 Ekim 2023). 28. Dönem, 2. Yasama Yılı, 5. Birleşim

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD) (10 Temmuz 2024). 28. Dönem, 2. Yasama Yılı, 101. Birleşim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD) (12 Ekim 2023). 28. Dönem, 2. Yasama Yılı, 7. Birleşim

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD) (13 Şubat 2024). 28. Dönem, 2. Yasama Yılı, 59. Birleşim

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD) (15 Kasım 2023). 28. Dönem, 2. Yasama Yılı, 21. Birleşim

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD) (16 Kasım 2023). 28. Dönem, 2. Yasama Yılı, 22. Birleşim

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD) (16 Nisan 2024). 28. Dönem, 2. Yasama Yılı, 71. Birleşim

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD) (18 Ekim 2023). 28. Dönem, 2. Yasama Yılı, 9. Birleşim

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD) (19 Ekim 2023). 28. Dönem, 2. Yasama Yılı, 10. Birleşim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD) (2 Ekim 2024). 28. Dönem, 3. Yasama Yılı, 2. Birleşim

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD) (21 Aralık 2023). 28. Dönem, 2. Yasama Yılı, 42. Birleşim

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD) (22 Kasım 2023). 28. Dönem, 2. Yasama Yılı, 24. Birleşim

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD) (23 Kasım 2023). 28. Dönem, 2. Yasama Yılı, 25. Birleşim

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD) (23 Nisan 2024). 28. Dönem, 2. Yasama Yılı, 74. Birleşim

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD) (24 Aralık 2023). 28. Dönem, 2. Yasama Yılı, 45. Birleşim

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD) (24 Ekim 2023). 28. Dönem, 2. Yasama Yılı, 11. Birleşim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD) (25 Temmuz 2024). 28. Dönem, 2. Yasama Yılı, 108. Birleşim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD) (26 Ekim 2023). 28. Dönem, 2. Yasama Yılı, 13. Birleşim

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD) (26 Temmuz 2024). 28. Dönem, 2. Yasama Yılı, 109. Birleşim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD) (27 Şubat 2024). 28. Dönem, 2. Yasama Yılı, 64. Birleşim

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD) (29 Kasım 2023). 28. Dönem, 2. Yasama Yılı, 27. Birleşim

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD) (3 Ekim 2024). 28. Dönem, 3. Yasama Yılı, 3. Birleşim

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD) (30 Ekim 2023). 28. Dönem, 2. Yasama Yılı, 14. Birleşim

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD) (31 Ekim 2023). 28. Dönem, 2. Yasama Yılı, 15. Birleşim

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD) (5 Aralık 2023). 28. Dönem, 2. Yasama Yılı, 29. Birleşim

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD) (7 Kasım 2023). 28. Dönem, 2. Yasama Yılı, 17. Birleşim

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD) (8 Ekim 2024). 28. Dönem, 3. Yasama Yılı, 4. Birleşim

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD) (8 Kasım 2023). 28. Dönem, 2. Yasama Yılı, 18. Birleşim

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD) (9 Kasım 2023). 28. Dönem, 2. Yasama Yılı, 19. Birleşim

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD) (9 Mayıs 2024). 28. Dönem, 2. Yasama Yılı, 80. Birleşim

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD) (9 Temmuz 2024). 28. Dönem, 2. Yasama Yılı, 100. Birleşim.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınları.